

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему АНГЛОМОВНІ ТЕРМІНИ ІНФЕКТОЛОГІЇ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352 – ап-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Крупей Кристина Сергіївна

Керівник завідувач кафедри теорії та
практики перекладу з англійської мови,
к. ф. н., доц. Запольських С. П.

Рецензент к. ф. н., доц. Погонєць В. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно) – перша англійська

Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри теорії та
практики перекладу з**

англійської мови

Запольських С. П.

« ___ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

КРУПЕЇ КРИСТИНІ СЕРГІЇВНІ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) Англомовні терміни інфектології та особливості їхнього перекладу українською мовою
керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Запольських Світлана Петрівна,
зав. кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, к. ф. н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 516-с
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 30.11.2023 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту) англомовні медичні терміни, англо-українські медичні словники, посібники з мікробних інфекцій
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) розглянути медичну термінологію та особливості її функціонування у сучасному термінологізнавстві; 2) виокремити історичні етапи активного розвитку підгалузі інфектології та проаналізувати етимологічні аспекти формування англійської термінології; 3) з'ясувати структурні особливості терміноодиниць інфектології

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Запольських С.П., зав. кафедрою	09.06.2023	09.06.2023
Розділ 1	Запольських С.П., зав. кафедрою	02.09.2023	02.09.2023
Розділ 2	Запольських С.П., зав. кафедрою	01.10.2023	01.10.2023
Розділ 3	Запольських С.П., зав. кафедрою	16.10.2023	16.10.2023
Висновки	Запольських С.П., зав. кафедрою	20.10.2023	20.10.2023

6. Дата видачі завдання 09.06.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	лютий – квітень 2023	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	травень 2023	виконано
3	Написання вступу	червень 2023	виконано
4	Написання теоретичного розділу	вересень 2023	виконано
5	Написання практичного розділу	жовтень 2023	виконано
6	Формулювання висновків	жовтень 2023	виконано
7	Проходження нормоконтролю	листопад 2023	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	листопад – грудень 2023	виконано
9	Захист	грудень 2023	виконано

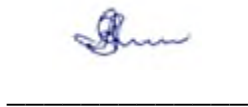
Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

К. С. Крупей

Керівник роботи

С. П. Запольських

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

В. В. Погонець

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 69 стор., 60 джерел, 7 додатків

Об'єктом дослідження є терміносистема інфектології в англійській та в українській мовах.

Мета роботи: розкриття особливостей структури й семантики терміноодиниць інфектології в сучасній англійській мові та їх репрезентація у перекладі.

Теоретико-методологічні засади: теоретичні положення термінознавства, розроблені Л. Застріжною, А. Косенко, Ю. Макаренко, принципи перекладу, визначені О. Мухановою, Я. Тікан, І. Купчак, В. Карабан.

Отримані результати: на основі структурного аналізу доборів було виділено шість структурних груп термінів підгалузі інфектології: кореневі, похідні, складні терміни, терміни-словосполучення, терміни-аббревіатури та номенклатури. Термінологічна система сучасної інфектології має розвинений системний характер та репрезентована п'ятьма основними лексико-тематичними групами, які були виділені на основі механізму зараження та локалізації збудника в організмі людини. Аналіз перекладу довів, що для адаптації тексту оригіналу до норм української мови, досягнення максимальної зрозумілості перекладу, перекладач звертався до таких прийомів перекладу медичних термінів як: транскрипція, транслітерація (повна та часткова) та калькування. До найпродуктивніших трансформацій відносяться додавання слова, вилучення та конкретизація.

Ключові слова: *термін, інфектологія, афіксація, аббревіація, термінологічне сполучення, лексико-семантична група, еквівалент, перекладацькі трансформації*

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ІНФЕКТОЛОГІЇ	8
1.1 Медична термінологія та її особливості.....	8
1.2 Історія вивчення та систематизації медичних термінів сфери інфектології.....	11
1.3 Етимологічні аспекти формування англійської термінології інфектології.....	18
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-МОРФОЛОГІЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ В ІНФЕКТОЛОГІЇ	23
2.1 Структурні особливості терміноодиниць інфектології.....	23
2.2 Словотвірні шляхи номінації англійських термінів інфектології.....	26
2.2.1 Афіксальний спосіб у процесі термінотворення.....	26
2.2.2 Аббревіація.....	33
2.3 Синтаксичний спосіб формування термінів англомовної терміносистеми інфектології.....	35
2.4 Епонімічні терміни як спосіб термінологічної номінації в інфектології.....	42
2.5 Лексико-семантичні групи термінів, які позначають інфекційні хвороби.....	45
РОЗДІЛ 3 СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ІНФЕКТОЛОГІЇ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ..	54
3.1 Способи та засоби перекладу медичних термінів.....	54
3.2 Шляхи відтворення англійських термінів сфери інфектології українською мовою.....	59
ВИСНОВКИ	68

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТОК А.....	77
ДОДАТОК Б.....	78
ДОДАТОК В.....	79
ДОДАТОК Г.....	85
ДОДАТОК Д.....	91
ДОДАТОК Е.....	97
ДОДАТОК Ж.....	107

ВСТУП

Інфектологія – це широка підгалузь медицини, яка спеціалізується на вивченні механізмів дії патогенів на організм людини, методи профілактики хвороб та ідентифікації збудників, а також розробляє стратегії лікування інфекційних захворювань. Її значущість постійно зростає через кризу антибіотикорезистентності, розширення наслідків міжнародних подорожей, впровадження абсолютно нових методів діагностики збудників та реформування системи охорони здоров'я з акцентом на профілактику інфекцій.

Кожен крок наукового дослідження супроводжується термінами, за допомогою яких визначаються спеціальні поняття, формулюються основні закони, принципи та положення. Терміни перебувають у постійному розвитку, змінюється їхній обсяг та зміст, проте, є основні тенденції, що простежуються при утворенні нових термінів у різних терміносистемах. Це веде до систематизації процесу розвитку термінологічної бази в даній системі та полегшує переклад термінів.

Попри значну кількість досліджень медичних термінів загалом, та певних підгалузей зокрема, в розвідках: Л. В. Застріжної, А. В. Косенко, О. С. Ісаєвої, Ю. Г. Макаренко, Л. М. Нетребчук, Р. Ю. Перхач, Т. Ф. Скуратової, І. В. Ткаченко, М. Р. Сусуловської, термінологія інфектології залишилася на периферії сучасної лінгвістики на перекладознавства. Серед поодиноких розвідок слід виділити роботи О. О. Крюгер [Крюгер 2013] та авторського колективу В. Г. Синиці, О. В. Мироник, М. М. Телеки [Синиця 2019], де дослідниці представляють своє трактування ключових термінів інфектології. Увага М. М. Телеки сфокусована головним чином на епонічних термінологічних словосполученнях в інфектології [Телеки 2019; 2020].

Таким чином, **актуальність роботи** визначається необхідністю дослідження структурно-семантичних особливостей термінів підгалузі інфектології, внаслідок інтенсивного розвитку медицини, вагомістю та специфікою цієї сфери, а також відсутності перекладацьких прийомів та трансформацій при відтворенні англійських термінів інфектології українською мовою.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження структурно-семантичних особливостей термінів інфектології та аналізі прийомів і трансформацій, які були використані у перекладі з англійської українською.

Об'єктом дослідження є терміносистема інфектології в англійській та в українській мовах.

Предметом дослідження є структурні-семантичні характеристики англійських термінів інфектології та особливості їх відтворення в перекладі.

Метою дослідження є розкриття особливостей структури й семантики терміноодиниць інфектології в сучасній англійській мові та їх репрезентація у перекладі.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1) розглянути медичну термінологію та особливості її функціонування у сучасному термінологізнавстві;

2) виокремити основні історичні етапи активного розвитку підгалузі інфектології та проаналізувати етимологічні аспекти формування англійської термінології;

3) з'ясувати структурні особливості терміноодиниць інфектології;

4) встановити словотвірні шляхи номінації англійських термінів підгалузі інфектології;

5) дослідити структуру та моделі утворення термінологічних словосполучень інфектології та виділити найпродуктивніші;

6) виявити особливості епонімічних термінів підгалузі інфектологія;

7) класифікувати лексико-семантичні групи термінів, які позначають інфекційні хвороби;

8) описати шляхи відтворення англійських термінів сфери інфектології українською мовою.

Матеріалом дослідження стали 604 англomовних терміни підгалузі інфектологія, відібраних із підручника “Medical Microbiology. A Guide to Microbial Infections: Pathogenesis, Immunity, Laboratory Investigation and Control” [ММ 2018] та їх відтворення в україномовному перекладі «Медична мікробіологія. Посібник з мікробних інфекцій: патогенез, імунітет, лабораторна діагностика та контроль» [ММ 2020].

Методи дослідження. Дослідження здійснювали на основі використання таких методів та прийомів: лінгвістичного спостереження та аналізу, описового і компонентного методів, методу аналізу словникових дефініцій та статистичних методів обчислення кількісних результатів, метод суцільного добору термінів з фахового тексту інфектології для укладення словників.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів під час проведення семінарських занять з термінології та практики перекладу з англійської мови.

Робота пройшла **апробацію**, а основні положення і висновки наукового дослідження висвітлені у публікації в фаховому збірнику наукових праць: Крупей К. С. Запольських С. П. Афіксальне словотворення в англomовній терміносистемі інфектології. *Мова. Література. Фольклор* (категорія «В»). 2023. № 2, а також представлені на XV Міжнародній науковій конференції «Іноземна філологія у XXI столітті» (24 листопада, 2023 р., ЗНУ).

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 7 додатків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкта, предмету та структурування роботи.

У першому розділі розглядаються теоретичні засади дослідження терміносистеми інфектології, досліджуються основні історичні етапи розвитку науки про інфекції та аналізуються етимологічні аспекти формування англійської термінології зазначеної галузі.

Другий розділ містить структурно-морфологічний аналіз англійських термінів підгалузі інфектології та репрезентує їх основні лексико-тематичні групи.

В третьому розділі розглядаються як загальні способи та засоби перекладу медичних термінів, так і шляхи відтворення англійських термінів сфери інфектології українською мовою.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи. Додатки містять сім доборів із 604 термінів, які стали фактичним матеріалом дослідження. Загальна кількість сторінок 69, кількість використаних джерел 60.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ІНФЕКТОЛОГІЇ

1.1 Медична термінологія та її особливості

В умовах прискорення науково-технічного прогресу термінологія набуває все більшого значення. Вона є джерелом отримання інформації та інструментом опанування спеціальності, оскільки будь-яка галузь науки та техніки знаходить своє вираження в термінах. Більш того, терміни утворюються відповідно до законів конкретної мови, а термінологічна номінація – творчий процес, у якому беруть участь мовний досвід і науково-професійне знання людини.

Бувши однією з найдавніших фахових терміносистем, сучасна медична термінологія – це складна відкрита динамічна система, яка продовжує активно розширяться та поповнювати свій лексичний склад. Протягом останніх 50 років з'явилися нові хвороби, такі як СНІД, пташиний грип (вірус H5N1), свинячий грип (вірус H1N1), коронавірусна інфекція COVID-19 (вірус SARS-CoV-2) та інші. Разом з цим з'явилися новітні засоби і методи діагностування, наприклад, комп'ютерна томографія, сонограф, мамограф, лапароскоп, ендоскоп, колоноскоп, магнітно-резонансна томографія (МРТ) та нові лікарські препарати: софосбувір для лікування гепатиту С, омалізумаб від бронхіальної астми, іпіліумаб, пембролізумаб і ніволумаб, що покликані боротися з онкологічними захворюваннями, та вакцини: мРНК-вакцини та rVSV-ZEBOV (вакцина проти вірусу Ебола). Отже, значний прорив в медицині спровокував появу великої кількості нових медичних термінів, які потребують дослідження та подальшої уніфікації.

Солідаруючись з Ю. Г. Макаренко та І. В. Ткаченко, під медичною термінологією в подальшому будемо розуміти «систему понять, які позначають стани та процеси, що протікають у людському організмі, хвороби та їхні прояви, методи діагностування, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби та інше» [Макаренко 2014, с. 268]. Л. М. Філюк наголошує, що ця система має «певну класифікаційну ієрархію, що функціонує протягом тривалого періоду і є одночасно динамічною в плані вираження і змісту, що дозволяє зміни у класифікації найменувань у зв'язку з новими відкриттями у досліджуваній сфері» [Філюк 2016, с. 95].

Слід зазначити, що сучасна медична термінологія неоднорідна за своїм складом і функціональною спрямованістю. Вона є основою фахової мови, що дає змогу медикам оперувати інформацією і використовувати її у професійній сфері та відображає частину національної мовної картини світу. Враховуючи те, що медицина активно використовує терміни споріднених наук (біології, хімії, генетики, психології тощо), то медична термінологія є макротерміносистемою, яка налічує декілька сотень тисяч слів і словосполучень, разом із синонімами й найменуваннями лікарських засобів. Її ядром є три ключові термінологічні підсистеми, а саме: «анатомічна, клінічна та фармацевтична» [Місник 2002, с. 7], які, своєю чергою, складаються з великої кількості мікротерміносистем. Кожний медичний термін є складовою відповідної мікротерміносистеми. Оскільки «всі мікротерміносистеми базуються на класифікаціях наукових понять, то кожен термін, займаючи місце у відповідній мікротерміносистемі, перебуває у фіксованих родо-видових або інших зв'язках з іншими терміноодинацями» [Ткач 2010, с. 247]. Як було вже зазначено, що до медичної термінології належать не тільки «терміни, які відображають систему наукових понять у вигляді певних категорій (предметів, процесів, якостей і властивостей стану та ін.), а й номенклатура – система найменувань хвороб, їх симптомів, хірургічного інструментарію, лікувальних препаратів тощо» [Меуш 2002,

с. 92]. Периферію медичної терміносистеми утворюють загальнонаукові, загальномедичні терміни, професіоналізми та сленгізми.

Медична термінологія – це пласт лексичного фонду зі своїми характерними особливостями. Аналіз сучасних наукових досліджень дозволив виділити наступні риси, які притаманні термінології медицини:

1) різноманіття, оскільки вона охоплює анатомію людини, хвороби й патологічні стани людини; форми їх перебігу й ознаки; збудників і переносників хвороб; хірургічні операції; прилади, інструменти та інші технічні засоби; лікарські препарати; організаційні форми надання лікувально-профілактичної допомоги населенню тощо;

2) інтеграція, яка відбувається завдяки взаємодії медицини з іншими галузями, наприклад, генетикою, біологією й біохімією та впливу телекомунікаційних технологій.

3) диференціація, оскільки формуються нові підгалузі медицини із власними термінологіями, такі як гістологія, цитологія, токсикологія тощо;

4) «інтернаціоналізація, що реалізується через терміни з греко-латинською основою;

5) уніфікація, яка досягається в результаті таких видів діяльності, як термінографія, стандартизація;

6) економія, що реалізується за допомогою аббревіації, скорочення шляхом символів; введення в текст немовних засобів номінації – формул» [Косенко 2015, с. 69];

7) неологізація, що дозволяє розширити медичний вокабуляр не лише шляхом номінацій інструментів, процедур, діагнозів, видів терапії та лікарських препаратів, а й значних змін у самій схемі надання медичних послуг [Соколов 2011, с. 198];

8) синонімія, яка проявляється в паралельному функціонуванні різних назв для позначення тотожних понять, що «призводить до функціонування застарілих та нових форм, існування запозичених форм, уникнення повторів та мовної економії» [Застріжна 2019, с. 229];

9) наявність значної кількості епонімічних термінів, які є поширеним способом термінологічної номінації в медицині.

Отже, в медичній термінології знайшла відображення довга історія розвитку медицини, зміна наукових поглядів, інтеграційні та дезінтеграційні процеси. Вона складається з великої кількості взаємопов'язаних термінів, які створюють стійку, але динамічну єдність, наділену інтегральними властивостями й закономірностями. Характерними рисами медичної термінології є: різноманіття, інтеграція, диференціація, інтернаціоналізація, уніфікація, економія, неологізація, синонімія, значна кількість епонімічних термінів.

1.2 Історія вивчення та систематизації медичних термінів сфери інфектології

Інфекційні хвороби відомі з давніх часів. Опис інфекційних захворювань можна вже знайти в працях Гіппократа. Сотні мільйонів людей загинули від епідемій віспи, чуми, холери та інших небезпечних інфекцій.

Особливу увагу здавна привертала до себе захворювання, що характеризувалися масовим поширенням та важким перебігом («ті, що звалюють з ніг»), ось чому їм давали назву повальних хвороб. На кожному історичному етапі людства спалахували нищівні епідемії та пандемії, а деякі з них були настільки потужні, що приводили до знищення міст, повалення урядів та занепаду держав. Так, чума забрала майже третину населення Європи, а під час пандемії грипу («іспанки») в період Першої Світової захворіло 500 млн людей, з яких 20 млн померли. Пандемія COVID-19 не лише спричинила незлічені жертви та невимовні страждання людей у всьому світі, але й стала ще однією ланкою в історії медичного розвитку та частиною спільного досвіду людства.

Досліджуючи історію медицини через призму інфекційних захворювань та спираючись на дослідження Т. Сакаї та Ю. Моримото [Sakai 2022, с. 1] виокремлюємо п'ять історичних етапів:

- 1) класична західна медицина (до XV століття);
- 2) традиційна західна медицина (XVI – XVIII століття);
- 3) рання сучасна медицина (XIX століття);
- 4) пізня сучасна медицина (1900 – 1980-ті роки);
- 5) точна медицина (1990-ті роки – донині).

Зародження західної медицини почалося в Стародавній Греції та Римі в V столітті до н. е., задовго до відкриття інфекційних збудників. Завдяки працям Гіппократа та Галена можна отримати описи клінічної картини поворотного тифу, бешихи, дизентерії, чуми Антоніна (чуми Гелена) та інших. Медицина цього періоду не мала ефективних засобів проти інфекційних хвороб. Історичні документи зафіксували кілька спустошливих епідемій, серед яких Афінська чума (5 ст. до н. е.), чума Антоніна (2 ст. н. е.), чума Юстиніана (6 ст. н. е.) та Чорна смерть (бубонна чума) (14 ст. н. е.).

На другому етапі західна медицина пережила «велику реформу в трьох аспектах, а саме: в наукових дослідженнях в анатомії, детальних спостереженнях і систематизованій медичній освіті» [Sakai 2022, с. 3]. Популяризація друкованих медичних книг у XVII ст. прискорила накопичення медичних знань і вдосконалила медичне обслуговування завдяки документуванню та обміну інформацією.

Лікарі в цей період уважно спостерігали за пацієнтами і робили письмові звіти про появу деяких інфекційних хвороб, зокрема сифілісу, малярії та віспи [French 1998, с. 249]. Ці інфекційні хвороби здавна мали значний вплив на життя людини, економіку та суспільство. Тільки наприкінці XVIII ст. Едварду Дженнеру вдалося створити першу сучасну вакцину проти віспи.

Попри те, що загальної концепції інфекційних хвороб на цьому історичному етапі так і не було розроблено, основи подальшого успішного

дослідження інфекцій були закладені. У 1546 році італійський лікар та професор Падуанського університету Джіроламо Фракасторо ввів в медичний обіг термін «контагія» (від латинського “contagio” (контакт)) [Чорновіл 2010, с. 9]. У своїй основній роботі «Про контагії, контагіозні хвороби і лікування» (“De contagione, contagiosis morbis et eorum curatione”) він припустив, що контагії – це маленькі частинки («насіння»), переважно бруду, які можуть самозароджуватися та викликати «контагіозні» хвороби, які спричиняють епідемії.

Досліди з мікроскопами Роберта Гука, який у 1665 році опублікував книгу “Micrographia”, з описами комах та клітин рослин, а також гравюрами мікросвіту та Ентоні ван Левенгука, який описав різні види бактерій: коків, стрептококів і спірил, не тільки заклали підвалини мікробіології, а й зробили значний внесок у дослідження інфекційних хвороб.

Розвиток медицини в ХІХ ст., завдяки науковим дослідженням у фундаментальній медицині та технічних інновацій у клінічній медицині призвів до зміни парадигми (третій етап). Поява патологічної анатомії змінила уявлення про хворобу, оскільки до ХVІІІ століття, без патологічної анатомії, симптоми плутали з хворобами.

Хірургія до ХVІІІ століття мала високі ризики розвитку бактеріальних інфекцій до- та післяопераційних бактеріальних інфекцій. Британський вчений-хірург Джозеф Лістер запропонував метод дезінфекції за допомогою карболової кислоти у 1870-х роках, а пізніше розробив метод хірургічної стерилізації.

Саме в цей період німецький лікар Крістоф Вільгельм Гуфелянд у роботі “Atmosphärische Krankheiten und atmosphärische Ansteckung, Unterschied von Epidemie, Contagion und Infection” (1831) надав слову, запозиченому з латини “infectio”, нового значення – «зараження хворобою». Як стверджують В. Г. Синиця, Е. В. Мироник, М. М. Телеки структурно цей термін «утворений шляхом приєднання до основи дієприкметника минулого часу пасивного стану infectus (дієслово inficio, feci, fectum, ere – фарбувати,

просочувати) продуктивного латинського суфікса -tio (англ. -tion), за допомогою якого в медичній термінології утворюються численні термінологічні одиниці, що вказують на дію або результат дії» [Синиця 2019, с. 61]. Термін «інфекційні хвороби» увійшов в медичний дискурс пізніше у 1894 році і був введений німецьким патологоанатомом Рудольфом Людвігом Карлом Вірховом.

Третій етап розвитку медицини пов'язаний з іменами Л. Пастера та Р. Коха. Наприкінці XIX століття французький хімік і мікробіолог Луї Пастер виявив, що невидимі мікроорганізми є причиною псування і бродіння [Sakai 2022, с. 5]. Його прізвище дало назву створеної ним технології знешкодження збудників хвороб – пастеризації (термічну обробку рідин). Німецький лікар і мікробіолог Роберт Кох відкрив бактерію сибірської виразки – *Bacillus anthracis* [Stock 2008, с. 5], мікобактерію туберкульозу (*M. tuberculosis*) (1882) [Stock 2008, с. 5] та вібріон холери (*Vibrio cholerae*) (1884) [Stock 2008, с. 5], всі три з яких були важливими збудниками основних інфекційних захворювань. Александр Єрсін та Сібасабуро Кітасато відкрили збудника чуми (1894) – (лат. *Yersinia pestis*). Бактеріологія була основною сучасною наукою, що призвело до відкриття численних патогенних мікроорганізмів у цей період.

На четвертому етапі внаслідок застосування вакцин, імунних сироваток та антибіотиків вдалося досягти значних успіхів у подоланні розповсюдження серйозних інфекційних захворювань, що передаються повітряно-крапельним шляхом, такі як грип та туберкульоз, внаслідок світових війн та мобільності населення.

Дослідження антимікробних засобів розпочалося з відкриттям патогенних бактерій наприкінці XIX століття. Сальварсан і сульфаніламід були отримані шляхом хімічного синтезу у 1911 та 1935 роках, відповідно [French 1998]. Олександр Флемінг відкрив пеніцилін у 1928 році, і сполуку почали масово виробляти як його початкову молекулу, бензилпеніцилін [Lobanovska 2017, с. 137].

Відкриття пеніциліну уможливило подальші дослідження нових антибіотиків з природних сполук, і природні сполуки та напівсинтетичні похідні цих сполук були впроваджені в клінічну практику [Hutchings 2019, с. 74]. Бактеріальні інфекційні захворювання були значно послаблені антибіотиками, а смертність від таких інфекційних захворювань, як туберкульоз і гастроентерит, різко знизилася після Другої світової війни.

Наприкінці XIX століття були відкриті не тільки патогенні бактерії, але й віруси, що викликають грип та віспу, що не були відомі раніше. Вірус тютюнової мозаїки був першим вірусом, який відкрив у 1892 році Дмитро Івановський [Stock 2008, с. 8]. Голландський мікробіолог Мартінус Бейерінк помітив, що розмноження інфекційної речовини пов'язане з живою клітиною-хазяїном, і назвав інфекційний агент *contagium vivum fluidum* (заразна жива рідина) [Hiramatsu 2013, с. 120]. Новому патогену дослідник дав назву «вірус» від лат. *virus* – отрута.

Електронний мікроскоп, винайдений у 1938 році німецькими вченими Максом Кноллем та Ернстом Руска, уможливив спостереження за морфологією вірусів [Roingard 2008, с. 497]. У 1950-х роках зростаючі знання про ДНК і спадковість після створення моделі подвійної спіралі ДНК Вотсоном і Кріком [Sakai 2022, с. 8] розкрили механізм функціонування вірусу.

З 1990-х років сучасна медицина робила значний крок у створенні «точної медицини». Уже з кінця XX сторіччя медицина була у змозі поставити точний діагноз за допомогою медичної візуалізації, доказової медицини та прийняття рішення про лікування на основі інформованої згоди пацієнта.

Першим противірусним препаратом, орієнтованим на «цільову мішень», був ацикловір, спочатку впроваджений у 1977 році для лікування інфекцій простого герпесу, спричинених вірусом HSV-1 (вірус простого герпесу типу 1) [Georgiev 2003, с. 267]. Невдовзі після виділення вірусу імунодефіциту людини (ВІЛ) у 1983 році Франсуазою Барре-Сінусі був

створений перший антиретровірусний препарат, азидотимідин (АЗТ), після чого почалася подальша розробка інших антиретровірусних препаратів. Кількість цільових інфекцій також збільшилася, включаючи вірус грипу, герпесвірусні інфекції, у т. ч. цитомегаловірусна інфекція людини, вітряна віспа, вірусні інфекції гепатитів (гепатити В і С), ВІЛ-інфекції та респіраторні вірусні інфекції.

Як свідчить короткий огляд, дослідження інфекційних захворювань мають довгу історію, однак галузь медицини, що займається діагностикою та лікуванням інфекційних хвороб – інфектологія – є молодого міждисциплінарною наукою, що активно почала розвиватися з середини ХІХ сторіччя [Синяченко 2020, с. 74]. Як стверджують Р. Шток, та Е. Георгі, інфектологія займається «розробкою, клінічними, діагностичними, терапевтичними та профілактичними аспектами інфекційних захворювань (тут і далі переклад наш. – К. К.)» [Stock 2008, с. 88] та активно послугується методами «мікробіології, внутрішньої медицини, епідеміології та гігієни», а також тісно пов'язана з іншими медичними дисциплінами, такими як «внутрішні хвороби, хірургія, дерматологія/венерологія, педіатрія та фармакологія» [Stock 2008, с. 88].

Термін «інфектологія» від lat. Inficere (лат. infectologia, англ. infectology, нім. die Infektiologie) був «запропонований на початку 1970-х років професором Вернером Лангом (Werner Lang, (München)) для позначення клінічних аспектів інфекційних захворювань на відміну від медичної мікробіології» [Raspe 2019, с. 586]. Однак в англійському науковому дискурсі, більш розповсюдженим варіантом залишився термін “Infectious diseases (ID)” як галузь медицини, яка «спеціалізується на вивченні, діагностиці та лікуванні пацієнтів різного віку з гострими або хронічними інфекційними захворюваннями» [Khan 2012], так і медична спеціалізація [Ballweg 2008, с. 515].

Будь-яка інфекційна хвороба розвивається лише за наявності патогенних організмів, здатних викликати зміни при потраплянні в

макроорганізм. При визначенні етапів цього процесу виділяють наступні терміни: «інфекція», «інфекційний процес» і «інфекційна хвороба». Під «інфекцією» розуміємо: «взаємодія макроорганізму з мікроорганізмом в певних умовах зовнішнього і соціального середовища» [Синиця 2019, с. 61]. Інфекційний процес – це «сукупність патологічних змін в організмі, що виникають від впливу патогенних мікроорганізмів, у певних умовах зовнішнього середовища та за наявності захисних реакцій на цей вплив» [Крюгер 2013, с. 100]. О. О. Крюгер наголошує на трьох основних чинниках інфекційного процесу: збудника, макроорганізму та навколишнього середовища, кожний з яких може «чинити суттєвий вплив на його результат» [Крюгер 2013, с. 100]. Крайнім ступенем інфекційного процесу вважається інфекційна хвороба, «коли виникає порушення гомеостазу внаслідок переживання патологічних реакцій над компенсаторними» [Возіанова 2001, с. 13]. Інфекційні хвороби – це велика група захворювань, що спричинені різними патогенними та умовно-патогенними мікроорганізмами. Сучасна мікробіологія нараховує «близько 2500 мікроорганізмів, які спричинюють інфекційні хвороби» [Нікітін 2012, с. 6].

Отже, інфекційні захворювання супроводжували людську цивілізацію протягом всього її історичного поступу. Попри довгу історію існування та численні описи, вивчення інфекційних захворювань почалося порівняно нещодавно, а інфектологія – це одна з наймолодших дисциплін медичної науки. Наукова історія інфекційних хвороб починається з XIX століття, коли було введено термін «інфекційні хвороби», який отримав міжнародне визнання, і коли було встановлено, що їх причиною є мікроорганізми. Відкриття, зроблені під час вивчення інфекційних хвороб, належать до числа найважливіших проявів прогресивного розвитку людської думки. Однак, навіть у світлі сучасних досягнень в інфектології залишаються невирішеними проблеми, і подальші дослідження цієї галузі медицини важливі для постійного удосконалення стратегій контролю та лікування інфекційних захворювань.

1.3 Етимологічні аспекти формування англійської термінології інфектології

Сучасна медична термінологія є «продуктом співтворчості різних цивілізацій і культур, багатофакторних міжмовних контактів, запозичень і трансформацій, що діяли протягом тисячоліть» [Vit 2023, с. 103]. Становлення термінології в певній галузі медицини «можна простежити не тільки через призму певних історичних подій, але й в аспекті мовної періодизації» [Стегніцька 2019, с. 81]. Ураховуючи вищезазначене та спираючись на періодизацію досліджень інфекційних захворювань, яка була приведена в підрозділі 1.2, розглянемо джерела поповнення термінології в галузі інфектології.

Як було вже зазначено в 1.2, історія європейської медицини, медичної термінології в цілому, та інфекційних хвороб зокрема (перший етап), починається зі «Збірника Гіппократа» (“Corpus Hippocraticum”), який містить понад 100 медичних праць, що приписуються найвидатнішому лікарю античності. Збірник є не тільки скарбницею анатомічної термінології, а й містить зародки лексики фізіології, патології, симптоматики та нозології. Англійська медична термінологія в галузі інфектології успадкувала декілька понять з праць Гіппократа, таких як: *cholera*, *diarrhea*, *hepatitis*, *tetanus*, *typhus*. В роботі «Епідемії», яка увійшла до «Збірника», були розглянуті розповсюджені на той час хвороби та закладені підвалини клінічного підходу та основні принципи лікування. Однак, під словом “*epidemic*” автор розумів не інфекційні хвороби, а ті, які були поширені в тій чи іншій місцевості. До кризи античного світу, як стверджує Ю. Віт, «грецька мова фактично виконувала функцію міжнародної мови медицини та слугувала засобом професійного взаєморозуміння лікарів різних етнічних груп» [Vit 2023, с. 105].

З ростом значущості Римської імперії (II ст. до н. е.) починається освоєння лексики грецької науки, філософії та медицини. Спостерігаються два паралельних процеси: з одного боку, латинська мова запозичує нові поняття разом з їх термінами та частково їх латинізує; з другого боку, активно утворюються латинські терміни [Vit 2023, с. 106]. Яскравою ілюстрацією цього процесу є трактат Авла Корнелія Цельса «Про медицину» («*De medicina*»), який на основі грецьких джерел зібрав усі достовірні відомості стосовно хірургії, терапії та патології. Оскільки «більшість медичних термінів не мали латинських еквівалентів, то Цельс розв'язав цю проблему двома шляхами. По-перше, він використав деякі грецькі терміни без змін, записавши їх латиницею: *pyloros* (нині *pylorus*), *eileos* (нині *ileus*). По-друге, він латинізував грецькі слова: записав їх латинськими літерами та змінив грецькі закінчення на латинські (*stomachus, brachium*)» [Нетребчук 2020, с. 306]. В цей період з'явилися наступні терміни: *delirium* – розлад свідомості, *papula* – папула.

Творча спадщина грецького лікаря, анатома, фармаколога та філософа Клавдія Галена мала значний вплив на подальший розвиток медицини. Він уклав словник і коментарі до праць Гіппократа, ввів багато нових грецьких термінів, роз'яснив значення старих і відродив гіппократівські терміни, які були майже забуті або незрозумілі його сучасникам. Особливим авторитетом до XVI століття користувалася праця Галена «Метод лікування» (лат. *De methodo medendi*), яка є поєднанням накопичених теоретичних знань попередників та власних, а також їхнього практичного застосування. В цій праці автор коротко записав спостереження за перебігом чуми Антоніна (*Antonine Plague*), або, як її пізніше назвали, чуми Галена (*Plague of Galen*). Гален також описав найпоширеніші симптоми: лихоманка (*fever*), діарея (*diarrhea*), фарингіт (*pharyngitis*), а також висипання на шкірі (*skin eruption*), іноді сухі, іноді гнійничкові, що з'явилися на 9-й день хвороби. Терміни *fever* та (*skin eruption*) походять від лат. «*febris*» та «*eruptionem*» [OED].

Наступна «хвиля» появи нових термінів в інфектології пов'язана з епохою Відродження (другий період), коли латина відігравала роль мови міжнародного наукового і міжкультурного спілкування. Значний вклад в дослідження інфекційних хвороб вніс італійський лікар Джіроламо Фракасторо. Його перша медична праця (1530) у формі поеми «Сифіліс, або Галльська хвороба» (*Syphilidis, sive Morbi Gallici*) описує симптоми недуги, якою був покараний богами Олімпу пастух Сифіл. Згодом терміном «сифіліс» (*syphilis*) було названо одну з венеричних хвороб. Однак, основним медичним твором Фракасторо стала тритомна праця «Про контагії, контагіозні хвороби і лікування» (“*De contagione, contagiosis morbis et eorum curatione*”, 1546), в якій автор систематизував та узагальнив всі відомості, які були на той час про «інфекцію» – *infection; contagion*. Він вперше зробив спробу створити теорію епідемічних хвороб, у поширенні яких Фракасторо виокремлював три види – безпосередній контакт, через предмети і на відстані. Італійський лікар ввів в медичний вжиток термін “*fomites*” (форміти) – «(предмет (наприклад, посуд, дверна ручка або предмет одягу), який може бути заражений патогенами (наприклад, бактеріями або вірусами) і слугувати для їх передачі)» (тут і далі переклад наш. – К. К.) [DMW].

Цей етап характеризується активним розвитком клінічної медицини. Поповнення термінології інфектології відбувалося декількома шляхами: традиційно з латини: *inoculation* – *inoculationem*, *variolation* – *variola* та італійської: *malaria*, *scarlatina*, *influenza* та французької: *jaundice*, *disease*, *leprosy*. Однак, починаючи з пізнього Відродження мова медицини поступово пристосовувалася до потреб розвитку національних мов і в англійській медичній термінології з'явилися власні терміни: *whooping cough*, *belching*, *chill*, *seizures*, *ringworm*.

Третій етап ознаменувався появою сучасних методів діагностики та лікування, що, своєю чергою, «зумовлює розвиток вузькоспеціалізованих напрямів медицини, зокрема досліджень у мікробіології, патології, фармакології, вірусології, онкології, хірургії, психіатрії, психології»

[Стегницька 2019, с. 84]. Відкриття Л. Пастера сприяли появі нових термінів, які ввійшли в англійську з французької: *sterilization* від *stériliser*, *pathogen* від *pathogénique*, *microbe* від *microbe*, *autoclave* від *autoclave*, *vaccine* від *vaccin*, *protein* від *protéine*.

Основні праці Р. Коха присвячені виявленню збудників інфекційних хвороб та розробці методів боротьби з ними. Німецьке походження мають терміни: *Botulism* від *Botulismus*, *Petri dish* (Чаша Петрі названа на честь німецького бактеріолога Ю. Петрі, асистента Р. Коха, який її винайшов). Школа Р. Коха ввела в науковий обіг терміни «colony» (латинського походження) та «agar» (малазійського походження).

Значний вклад в розвиток бактеріології вніс німецький дослідник Ф. А. Й. Леффлер. Серед його відкриттів: збудник дифтерії (*Corynebacterium diphtheriae*) та ящуру (*Aphthovirus*), а його опис дифтерійної палички заклав підвалини лікування антитоксичними сироватками (*antitoxic serum*), розробка оригінального методу фарбування (*Löffler's staining*) та створення середовища для виявлення бактерій (*Löffler's medium*).

Розвиток наук природничого циклу в ХХ сторіччі значною мірою проходив під проводом мікробіології та епідеміології. В 1903 році В. Б. Лейшман описав пендинську виразку (*Cutaneous Leishmaniasis*), в 1905 році Ф. Шаудін, Е. Гофман відкрили *Treponema pallidum* (збудник сифілісу). В 1953 р. Д. Вотсон і Ф. Крік запропонували структурну модель ДНК – подвійну спіраль (*double-stranded DNA*). Д. Гейдусек та Б. Блумберг виділили вірус гепатиту А (*Hepatovirus A*). В 1968 році були відкриті *T-helpers*, які сприяють розвитку клітинної імунної відповіді та активують макрофаги (*macrophage*). В 1978 році Б. Костерном був запропонований термін *biofilm*, що являє собою шар мікроорганізмів, клітини яких прикріплені одна до одної. В 1980-ті Л. Монтаньє та Ф. Барре-Сінуссі активно досліджували вірус імунодефіциту людини (*human immunodeficiency viruses*). Активні дослідження потребували нових методів: *SAMP test* (1944), *Western blot* (1979), *Polymerase chain reaction* (1985).

Аналіз наведених вище терміноодиниць доводить, що на четвертому етапі становлення інфектології, дослідники активно послуговуються лексикою англійського: *test, blot, film, helper* та французького походження: *chain, reaction*. Але префікси грецького та латинського походження не втрачають своєї актуальності: *hepato-, bio-, macro-*.

На п'ятому етапі продовжують розвиватися ті тенденції, що були започатковані ще в кінці третього, а саме використання англійської автентичної лексики та посилення значущості вакцин. Наприклад, терміни *tetherin* (2008) (тетерін, мембранний білок, інгібітор вірусних інфекцій, ВІЛ включно) з давньоанглійської *tether* – прив'язувати, вірус *SARS-CoV-2* від “*Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2*” (2020), *Coronavirus disease 2019* з офіційним скороченням – *COVID-19* (2020) – інфекційна хвороба, спричинена вірусом *SARS-CoV-2*, а *twindemic* (2020) – твіндемія.

Вакцинація є одним із найважливіших досягнень медицини, оскільки вакцини є ефективним та безпечним засобом боротьби з небезпечними для життя інфекційними захворюваннями. Пандемія *COVID-19* надала поштовх до активної співпраці вчених та лікарів усього світу, результатом якого стали вакцини: *Janssen COVID-19 vaccine, Moderna COVID-19 vaccine, Novavax COVID-19 vaccine, Oxford–AstraZeneca COVID-19 vaccine, Pfizer–BioNTech COVID-19 vaccine*.

Отже, англійська термінологія інфектології тісно пов'язана з розвитком медичної науки, а її характерними рисами є неоднорідність та різноманітність шляхів поповнення. Запозичення з давньогрецької та латинської мов, якими насичена мова медицини, супроводжували поступ інфектології протягом всієї її історії. Попри той факт, що французька, італійська та німецька мови також внесли свій внесок в розвиток термінології інфекційних захворювань, англійська термінологія сфери інфектології має значний відсоток аутентичних лексичних одиниць. Міжнародний статус англійської мови на сучасному етапі розвитку науки знаходить підтвердження в чисельних термінах, які з'являються в європейських мовах.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-МОРФОЛОГІЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ В ІНФЕКТОЛОГІЇ

2.1 Структурні особливості терміноодиниць інфектології

З лінгвістичного погляду, дослідження терміносистеми такої молодшої галузі як інфектології є перспективним, оскільки її термінологія перебуває в стадії становлення. Вона характеризується мінливістю та постійно поповнюється новими лексичними одиницями. З огляду на вищезазначене, аналіз структурних особливостей термінів має «велике значення для кращого розуміння їх утворення, а також дозволяє встановити найпродуктивніші словотвірні моделі, що дає можливість прогнозувати подальший розвиток будь-якої терміносистеми» [Волошук 2021, с. 47].

Добір термінів галузі інфектології, який складається з 604 термінів, має субстантивний характер. 98 % добору складають іменники, 2 % – прикметники. Факт домінування іменникових форм в термінології інфектології лише доводить загальну думку лінгвістів, що «термін має переважно субстантивний характер» [Дудок 2009, с. 184]. Завдяки своїм категоріальним ознакам, іменник є основним засобом вираження наукового поняття та активно бере участь у процесах номіналізації, що уможливорює створення таксономічних класифікацій.

Враховуючи склад добору та спираючись на класифікацію А. С. Дьякова, Т. Р. Кияка та З. Б. Куделько [Д'яков 2000, с. 13], вважаємо доцільним виділити наступні структурні типи:

1. Терміни-кореневі слова;
2. Похідна лексика:
  - а) терміни, утворені за допомогою суфіксації;

б) терміни, утворені за допомогою префіксації.

3. Терміни-складні слова.

4. Терміни-словосполучення.

5. Терміни-аббревіатури.

6. Номенклатура.

В поточному підрозділі будуть розглянуті групи корневих та складних термінів, а також номенклатури. Похідним термінам, термінологічним словосполученням та аббревіатурам присвячені наступні підрозділи (див. Додаток А).

Кореневі терміни складають 5,4 % (33) добору. В переважній більшості вони представлені вузькогалузевими термінами, які позначають хвороби: *cholera, malaria, plague, diphtheria, measles, rubella, anthrax, chlamydia, rabies, tetanus*, та їх прояви: *hives, favus, furuncle, phlegmon, whitlow, papule, carbuncle, chancre*. До цієї групи також відносяться міжгалузеві медичні терміни, які описують зовнішні прояви хвороб: *chill, fever, nausea, lethargy, vertigo*.

Однак, наявність терміноодиниць в доборі: *fly, louse, mosquito, tick* повертає нас до функціонального підходу щодо визначення терміна, а саме, що «терміни – це не особливі слова, а лише слова в особливій функції, а саме у функції назви» [Д'яков 2000, с. 15]. В контексті передачі трансмісивних інфекцій *fly* – муха; *louse* – воша; *mosquito* – комар, москіт; *tick* – кліщ можуть вважатися термінами підгалузі інфектології, адже вони включені в вузькогалузеву термінологію як переносники.

Складні терміни не є характерними для термінології інфектології, та їх відсоток в доборі незначний 2,1 % (9). Переважною структурою є: **Noun + Noun**: *coxsackieviruses, chickenpox, nightmare, hidradenitis, herpesviruses, gonorrhoea*. Структура **Adj + Noun** представлена всього трьома термінами: *campylobacteriosis, cryptosporidiosis, smallpox*. В цій групі звертає увагу наявність грецьких та латинських складових: *hidradenitis* – від лат. іменника

hidra (sweat), gonorrhoea – від грец. іменників: *gonos (seed) + rhoe (flow)*, *campylobacteriosis* – від грец. прикметника *kampylos (bent, curved)*.

Добір інфектології містить також номенклатуру, але її відсоток невеликий – 4,3 % (26). Ця група складається з двох підгруп: вакцини та збудники інфекційних захворювань.

З 1796 року, коли Е. Дженнер розробив безпечну вакцину проти натуральної віспи, почалася нова ера боротьби з інфекціями. За більше ніж 200 років активної розробки та провадження вакцин різних типів та вивчення їх принципу дії вдалося захистити людину від 25 інфекцій. В доборі представлені: живі вакцини: *Varilrix*; інактивовані (убиті) вакцини: *Twinrix (GSK)*, *Influvac*, *CoronaVac*, *GC Flu*; векторні (рекомбінантні) вакцини: *Engerix B*, *Heplisav-B*, *Oxford–AstraZeneca COVID-19 vaccine*, *Gam-COVID-Vac*, *Novavax COVID-19 vaccine*, *Janssen COVID-19 vaccine*; РНК вакцини: *Pfizer–BioNTech COVID-19 vaccine*, *Moderna COVID-19 vaccine* та кон'югатні вакцини: *Synflorix*, *Menactra*. Безумовно, черговий пік випуску вакцин припав на кінець 2020-2021 рр., коли фармацевтичні гіганти почали випускати на ринок вакцини проти коронавірусу.

Словесне позначення мікробів має велике значення, оскільки вони є чисельною та різноманітною за рівнем організації частиною організмів. Найменування відбувається за «встановленими правилами та рекомендаціями, викладеними в Міжнародному кодексі номенклатури бактерій (МКНБ) або Бактеріологічному кодексі (БК). Він містить прийняті позначення, за якими організми є загально визнаними» [Tille 2017, с. 2]. У цій бінарній системі номенклатури, кожному організму присвоюється рід і вид латинського або грецького походження. Родова назва пишеться з великої літери, видова – з малої. Так, до стрептококів належать *Streptococcus pneumoniae* (один з основних збудників бактеріальної пневмонії та менінгіту), *Streptococcus pyogenes* (агент стрептококової інфекції групи А, зокрема стрептококового фарингіту), *Streptococcus agalactiae* (збудник менінгіту у новонароджених та людей похилого віку). Родову назву можна

скоротити (у формі першої літери назви з крапкою): збудник холери – *Vibro cholerae* = *V. cholerae*. Однак також ще є неформальне позначення: *staphylococci* (стафілококу), *streptococci* (стрептококу), *enterococci* (ентерококу), які використовуються для позначення певної групи організмів. Ці позначення не пишуться з великої літери і не виділяються курсивом.

У виборці представлений широкий спектр мікробів: збудник дифтерії – *Corynebacterium diphtheriae*, збудник стрептобацильозу – *Streptobacillus moniliformis*, збудник кількох захворювань людини, зокрема сифілісу – *Treponema pallidum*, збудник легіонельозу – *Legionella pneumophila*, вид бактерії, яка викликає у людини захворювання респіраторного тракту – *Mycoplasma pneumoniae*.

Отже, на основі добору було виділено шість структурних груп: кореневі, похідні, складні терміни, терміни-словосполучення, терміни-абревіатури та номенклатури. До нечисельних відносяться кореневі, складні терміни та номенклатури.

2.2 Словотвірні шляхи номінації англійських термінів інфектології

2.2.1 Афіксальний спосіб у процесі термінотворення.

Морфологічний спосіб творення є одним із ключових джерел поповнення фахових терміносистем англійської мови. Термінологія галузі інфектології не є виключенням, оскільки 19,8 % добору (120) складають похідні терміни. Похідні терміни утворюються за допомогою афіксації (словотворчих афіксів, які можуть відокремлюватися від кореня і повторюватися у різних словах). Афікси не є обов'язковими складовими та виражають додаткові елементи у структурі слова, а саме сприяють конкретизації та чіткості семантичного навантаження термінів. В залежності від позиції афікса стосовно кореневої морфеми, розрізняють «препозиційні афікси (префікси) і постпозиційні

(постфікси, які, своєю чергою, поділяються на суфікси, флексії і власне постфікси)» [Пономаренко 2017, с. 26].

За способом творення термінів виділяють суфіксальний, префіксальний та суфіксально-префіксальний засоби. Як свідчить аналіз добору галузі інфектології, найпродуктивнішим способом утворення нових термінів є суфіксальний, який складає 12 %. Термінологія інфектології характеризується широким спектром суфіксів: **-oid** *toxoid*, **-uria** *oliguria*, **-emia** *tularemia*, **-cyte** *hepatocyte*, **-asis** *amebiasis*, **-isse** *jaundice*, **-ia** *pneumonia*, **-ment** *attachment*.

До найпродуктивніших слід віднести: **-algia**, **-ase**, **-ence**, **-iasis**, **-ing** **-ion**, **-itis**, **-lysis**, **-osis**, які будуть розглянуті більш детально.

Суфікс **-algia** походить з грецької та означає «pain» (біль): *arthralgia* – артралгія (біль в одному або кількох суглобах), *cephalalgia* – цефалгія (головний біль), *myalgia* – міалгія (біль у м'язах).

Суфікс **-ase** має утворений від грецького слова «diast+asis», та означає «a setting apart» (той, що відрізняється з-поміж інших): *integrase* – інтеграза, *protease* – протеаза.

Суфікс **-ence** є запозиченим з латини (-entia) та використовується для утворення абстрактних іменників для позначення процесу або факту, стану чи якості: *flatulence* – метеоризм, *efflorescence* – висип.

Латинський суфікс **-iasis** має фахову спрямованість, оскільки використовується у назвах хвороб: *balantidiasis* – балантидіаз; *lambliasis* – лямбліоз, *leishmaniasis* – лейшманіоз, *candidiasis* – кандидоз, кандидамікоз, дріжджовий мікоз, моніліаз. Він походить від грецького **-asis** та означає «хвороба, хворобливий стан» [OED].

Суфікс **-ing** є власне англійським та використовується для утворення іменників від дієслів, що виражає дію дієслова або її результат чи продукт: *belch* – відригувати → *belching* – відрижка, *vomit* – вивергати блювотні маси, → *vomiting* – блювота, *sweat* – потіти → *sweating* – потіння, потовиділення, *flake* – перетворюватися на лусочки, розшаровуватися, лущитися → *flaking* –

луцення, *itch* – викликати свербіж, свербіти, чухатися → *itching* – свербіж. Однак є виключення іменників на **-ing**, які утворені від кольору чи відтінку та позначають процес: *yellow* – жовтий → *yellowing* – *пожовтіння*, *dark* – темний → *darkening* – *потемніння*.

Суфікс **-ion** має латинське коріння (від латинського *-ionem*) та використовується для утворення часто абстрактних іменників від дієслів: *penetrate* – проникати в середину, пенетрувати → *penetration* – проникнення всередину; пенетрація; глибина різкості об'єктива; *translate* – перекладати, передавати, *translation* – трансляція (другий етап реалізації генетичної інформації в клітині, в процесі якого синтезується білок), *abort* – робити аборт; купірування (припинення розвитку хвороби); блокування, *abortion* – аборт, викидень; аборткування (зупинка розвитку, дії або процесу).

Суфікс **-itis** походить від грецького *-itis* та означає «той, що стосується». Він «утворений від прикметникового суфікса *-ites*, оскільки вживався з іменником жіночого роду *nosos* «хвороба», наприклад: *arthritis* – «*nosos (disease) of the joints*». Термін *arthritis* (артрит) став «одним з перших проявів суфікса в англійській мові, і саме від нього суфікс набув подальшого поширення» [OED]. Згодом суфікс став використовуватися в медицині для позначення хвороб, що характеризуються запаленням певної частини: *conjunctivitis* – *кон'юнктивіт* (запалення кон'юнктиви), *laryngitis* – *ларингіт* (запалення слизової оболонки), *meningitis* – *менінгіт* (запаленням оболонок головного і спинного мозку), *orchitis* – *орхіт* (запалення яєчка), *rhinitis* – *риніт* (запалення слизової оболонки носа), *keratitis* – *кератит* (запалення рогівки).

Суфікс **-lysis** утворений від грецького *-lysis*, що означає «розслаблення, звільнення, вивільнення; розчинення» [OED]. Це значення зберігається в термінах: *onycholysis* – *оніхолізіс* (відшаровування нігтьової пластинки від нігтьового ложа), *paralysis* – *параліч* (повна втрата довільних рухів в різних частинах тіла – розслаблення).

Найбільш затребуваним суфіксом добору інфектології є словотвірний елемент грецького походження **-osis**. Хоча він має три значення: «1) дія, процес, стан; 2) паралогічний або хворобливий стан; 3) збільшення, формування» [DMW], в доборі використовується саме друге значення: *shigellosis* – шигельоз (бактеріальна дизентерія), *ornithosis* – орнітоз, пситакоз, *psittacosis* – пситакоз, орнітоз, папугова хвороба, *babesiosis* – бабезіоз, *micormycosis* – мукороз, мукоромікоз, *aspergillosis* – аспергильоз (мікоз, що викликається паразитичними грибами роду *Aspergillus*), *legionellosis* – хвороба «легіонерів», *penicilliosis* – пеніцильоз.

Префіксальний спосіб менше продуктивний ніж суфіксальний (3 %), але в доборі галузі інфектології представлений великим різноманіттям суфіксів: **aero-, auto-, an-, en-, dys-, ab-, acousto-, bio-, myo-, macro-, mono-, adeno-, hemo-, hysto-, out-, para-, hydro-, photo-, pyo-**. Однак різноманітність не передбачає високої продуктивності певного суфікса чи суфіксів. Аналіз використовуваних в доборі префіксів дозволив виділити наступні групи префіксів:

1) негативні префікси:

- **dys-** грецького походження в медичній термінології зі «значенням «порушення, розлад»» [Світлична 2011, с. 235]: *dyshidrosis* – дисгідроз (загальна назва розладів потовиділення), *dysphagia* – дисфагія (порушення процесу ковтання).

- **an-** має грецьке коріння та означає «заперечення, відсутність якості»: *anemia* – анемія, *недокрів'я*; *anuria* – анурія (ненадходження сечі в сечовий міхур).

2) грецькі префікси з загальним значенням:

- **aero-** перекладається «повітря»: *aerogenous* – аерогенний;

- **auto-** – словотвірний елемент, що означає «сам, власний, сам по собі, від себе», від грецького зворотного займенника *autos* – «сам, той самий»: *autoclave* – автоклав, паровий стерилізатор; стерилізувати в автоклаві;

- **bio-** словотвірний елемент, що означає «життя» або відноситься до «біології», в широкому сенсі до «живих організмів або їх складових»: *biosamle* – біопроба;

- **macro-** означає «довгий, надзвичайно, великий»: *macrophages* – макрофаг, макрофагоцит, мегалофаг;

- **mono-** перекладається з давньогрецької «один, єдиний»: *monocyte* – моноцит;

- **hydro-** означає «вода»: *hydrophobia* – гідрофобія, водобоязнь;

- **photo-** перекладається з грецької «світло»: *photophobia* – світлобоязнь, фотофобія;

- **tachy-** означає «швидкий, стрімкий»: *tachycardia* – тахікардія (збільшення частоти серцевих скорочень).

3) грецькі суфікси, що позначають назви органу та тканини:

- **aden-** залоза: *adenoviruses* – аденовіруси;

- **myo-** м'яз: *myocarditis* – міокардит (запалення серцевого м'яза);

- **hemo-** кров: *hemoptysis* – кровохаркання;

- **hist-** тканина: *histoplasmosis* – гістоплазмоз;

- **pyo-** гній: *pyoderma* – піодермія, гнійничкове нагноєння шкіри.

Суфіксально-префіксальний спосіб є більш поширеним в термінології інфектології ніж префіксальний (4 %). Він, як і попередній, характеризується широким спектром моделей, що ускладнює виділення продуктивних. Однак, спостерігається продуктивність негативних префіксів з суфіксами **-ia**, **-ation**:

a- — **-ia**: *adynamia* – адинамія, слабкість, безсилля, астенія;

in- — **-ia**: *insomnia* – безсоння, асомнія, інсомнія;

de- — **-ation**: *deratisation* – дератизація (вимищення гризунів);

in- — **-ation**: *intoxication* – інтоксикація, отруєння.

Як і в попередніх способах, грецькі словотвірні елементи продовжують відігравати провідну роль. Для суфіксально-префіксального способу характерні префікси: **hypo-**, **crypto-**, **leuko-** та суфікси: **-osis**, **-itis**, **-ia**: *hypoxia* – гіпоксія, кисневе голодування; *cryptosporidiosis* – криптоспоридіоз,

leukoencephalopathy – лейкоенцефалопатія; *epididymitis* – епідидиміт, придаток яєчка. В доборі спостерігаються також латинські префікси: **co-**, **re-**, **lymph-**, **super-** та суфікс **-tion**: *coinfection* – коінфекція, *replication* – реплікація, повторюваність; *superinfection* – суперінфекція, повторне зараження в умовах незавершеного інфекційного захворювання; *lymphadenitis* – лімфаденіт (запалення одного чи декількох лімфатичних вузлів).

Характерною особливістю суфіксально-префіксального способу в доборі є наявність продуктивної основи та суфікса: *endemic* – ендемія; *epidemic* – епідемія; *pandemic* – пандемія; *syndemic* – синдемія; *twindemic* – твіндемія. В основі всіх термінів – грецький корінь «**demos**» (people) + латинський суфікс **-ic**. Суфікс **-ic** притаманний більше прикметникам, однак він також може використовуватися з іменниками в значенні «той, що має характер або природу, той, що належить або пов'язаний з; той, що проявляє або зазнає впливу» [DMW]. Отже, саме префікс в цих складених термінах уточнює значення.

Латинський суфікс **en-** означає «в, всередині», а термін *endemic* має два значення: «1) організм, який обмежений або характерний для певної місцевості / регіону: *an endemic organism*; 2) хвороба або спалах хвороби, яка зазвичай присутня в певному регіоні або серед певної групи населення: *an endemic disease*» [DMW].

Грецький префікс **epi-** вживається в значеннях «1) на; 2) крім того; 3) прикріплений до; 4) над; 5) зовнішній; 6) після» [DMW], але в терміні *epidemic* використовується значення «над», що пояснює його значення: 1) спалах хвороби, яка швидко поширюється і вражає багато людей одночасно: *an outbreak of epidemic disease*; 2) спалах або результат раптового швидкого поширення, зростання або розвитку: *an epidemic of bankruptcies* [Merriam-Webster].

Грецький суфікс **pan-** має значення «всі, кожен», що вплинуло на значення терміну *pandemic*: «1) спалах хвороби, який відбувається на широкій географічній території (наприклад, у кількох країнах або

континентах) і зазвичай вражає значну частину населення: а *global pandemic*;
 2) спалах або результат раптового швидкого поширення, зростання або розвитку: а *pandemic of fear*» [DMW].

Ідея подальшого поширення захворювань отримала популярність в концепції взаємодії хвороб, яка передбачає, що «супутні епідемії взаємодіють на рівні популяцій та окремих людей, що призводить до взаємного посилення шкідливих наслідків для здоров'я» [Tsai 2017, с. 979]. Термін *syndemic* (синдемія) запропонований в середині 1990-х років Меррілл Сінгер (Merril Singer), американською медичною антропологинею, утворений від слів «*synergy*» + «*epidemic*». Слово *synergy* (синергія) походить від давньогрецького «*synergos*», що означає «працювати разом». Неологізм американської дослідниці отримав від терміна *synergy* префікс **syn-**, який перекладається «разом з, в той самий час» і корелює зі визначенням терміна *syndemic* – це «два або більше хворобливих станів, які погано взаємодіють один з одним і негативно впливають на взаємний перебіг кожної хвороби» [Syed 2023]. Синдемічна теорія вказує на важливість біологічних, соціальних, економічних та екологічних елементів у здоров'ї людини та популяції у цілому.

Самим молодим терміном у цьому рядку став *twindemic*, від давньоанглійського префіксу *twin-* «два, подвійний». Термін «твіндемія» вперше з'явився в серпні 2020 року в статті Яна Хоффмана (Jan Hoffman) в *New York Times*. Видання приписує авторство цього терміну доктору філософії Елджею Тану (LJ Tan) Твіндемія означає «одночасне поширення грипу та нового коронавірусу» [Aliouche 2021]. Хоча ці віруси відрізняються за своїм патогенезом, вважається, що існує спільний ефект, який спричиняє одночасне зростання кількості випадків грипу та COVID-19 і перевантажує ресурси системи охорони здоров'я.

Отже, афіксація має потужний словотвірний потенціал та сприяє взаєморозумінню фахівців, оскільки переважна частина суфіксів та префіксів має грецьке чи латинське походження та часто закріплене термінологічне

значення. В доборі галузі інфектології домінує суфіксальний спосіб, який представлений суфіксами: **-algia, -ase, -ence, -iasis, -ing -ion, -it is, -lysis, -osis**. Префіксальний та суфіксально-префіксальні способи характеризуються широким колом складових. Це підтверджує той факт, що термінологія інфектології знаходиться на етапі формування.

2.2.2 Абревіація. Динамізм сучасного інформаційного суспільства сприяє збільшенню нових понять, а отже, термінів, що їх позначають. В медицині взагалі, і в інфектології зокрема, відбувається постійне розроблення та впровадження нових методів обстеження, діагностики та лікування, з'являються нові ліки та новітні прилади, що призвело до появи нових термінів та термінологічних словосполучень. «У прагненні передати максимальну кількість інформації за мінімальний час, тобто через тенденції до економії мовленнєвих зусиль, мовленнєвого часу та економії мовних засобів» [Скрипник 2021, с. 126], фахові термінології послуговуються абревіацією, тобто утворенням абревіатур. Під абревіатурою (від лат. *abbreviatio* – скорочую), вслід за Л. І. Запоточною розуміємо «слово (як правило іменник), створене шляхом скорочення простого слова або компонентів складного слова чи елементів твірної сполуки до рівня звуків або букв, складів чи інших фрагментів слів» [Запоточна 2014, с. 72]. Нові терміни, які є знаками вторинної культури, вживаються в мові для того, щоб замінити довгі описові конструкції стислішими. У цьому сенсі абревіатура слугує незамінним засобом передавання і зберігання інформації та дуже важливим засобом компресії. Оскільки англійська мова схильна до спрощення граматичних конструкцій та економії мовних засобів, тому вона має розгалужену систему абревіатур та великі перспективи для її подальшого розвитку.

Попри те, що відсоток абревіатур у доборі галузі інфектології досить скромний – 6,1 % (37), вважаємо абревіацію досить продуктивним способом словотворення, оскільки 11,5 % термінів мають абревіатури в якості «синонімічних дублетів» [Запоточна 2014, с. 72].

Аналіз добору довів, що найпродуктивнішою групою аббревіатур галузі інфектології є ініціальні аббревіатури, оскільки вони є короткими за формою та ємними за змістом. Серед них виділяються:

1) алфавітні аббревіатури: **HBcAg** ← *Hepatitis B core Antigen* – серцевинний антиген (*cor*); **HBV-DNA** ← *Hepatitis B Virus DNA* – ДНК вірусу гепатита В; **HCV-RNA** ← *Hepatitis C Virus RNA* – РНК вірусу гепатита С. В доборі спостерігається також ускладнення аббревіатури шляхом додавання цифр: **MRC-5** ← *Medical Research Council cell strain 5* – культура диплоїдних клітин людини MRC-5; **gp120** ← *surface protein gp120 (SU)* – глікопротеїн масою 120 кДа.

2) акроніми: **Echovirus** ← *ECHO: Enteric Cytopathic Human Orphan virus* – ECHO-віруси; **Arbovirus** ← *arthropod-borne viruses* – арбовіруси, артропонозні віруси; **HeLa** – лінія клітин, що використовуються для культивування вірусів, були отримані з ракової пухлини пацієнтки Генрієтти Лакс (англ. **Henrietta Lacks**) і були названі на її честь; **CAMP (test)** ← *Christie, Atkinson, Munch, Peterson* – *CAMP test*, тест для виявлення β-гемолітичних стрептококів групи В, який отримав назву від перших літер прізвищ своїх авторів; **EUCAST** ← *European Committee on Antimicrobial Susceptibility Testing* – Європейський комітет з тестування чутливості до антимікробних препаратів; **TORCH (syndrome)** ← *Toxoplasmosis, Others (Syphilis, Hepatitis B), Rubella, Cytomegalovirus (Cmv), And Herpes Simplex* – TORCH-комплекс. Термін утворений від перших літер інфекційних хвороб англійською мовою: токсоплазмоз, інші хвороби (вірусний гепатит В, віруси Коксакі, сифіліс, вітряна віспа, ВІЛ-інфекція, хламідіоз та ін.), краснуха, цитомегаловірусна інфекція, герпес, що передаються від вагітної жінки до плода та можуть призвести до тяжких аномалій розвитку або навіть його загибелі.

Наступною групою за активністю утворення термінів є змішані аббревіатури, де одна частина – це буква або цифра, а інша – слово: **DPT vaccine** ← *diphtheria, pertussis, tetanus* – вакцина АКДП (адсорбована коклюшно-дифтерійно-правцева вакцина; **MIC method** ← *Minimum Inhibitory*

Concentration – метод мінімальних інгібуючих концентрацій; *ssDNA viruses* ← *Single-stranded DNA* – одноланцюгові ДНК-віруси; **K antigen (K-Ag)** ← *Kell antigen* – K-антиген, капсульний антиген; **O antigen (O-Ag)** ← *outer carbohydrates* – O-антиген, соматичний антиген; **Vi antigen (Vi-Ag)** ← *virulence capsular polysaccharide* – Vi-антиген, антиген вірулентності бактерій. Останні приклади демонструють цікаву особливість добору, а саме наявність варіантів скорочень, що говорить про активні словотворчі процеси в термінології інфектології та її схильність до компресії.

В доборі також є незначна кількість усічень: **Anti-Hbcor** ← *Antibodies to Hepatitis B Core Antigen* – антитіла до серцевинного антигена (*cor*); **anti-HBeAg** ← *Antibodies Hepatitis to Be-antigen*, *Anti-HBc* – антитіла до внутрішнього антигену; **АРОВЕС3G** *Apolipoprotein B mRNA editing enzyme catalytic subunit 3G* – антивірусний білок А3G, АРОВЕС3G.

Отже, абрєвіація є активним способом утворення нових термінів інфектології, що підтверджує загальну тенденцію щодо компресії інформації в фахових текстах. До найпродуктивніших груп скорочень відносяться: алфавітні абрєвіатури, акроніми та змішані абрєвіатури, які орієнтовані на швидку передачу інформації в максимально стислій формі.

2.3 Синтаксичний спосіб формування термінів англomовної терміносистеми інфектології

Термінологія інфектології сучасної англійської мови є складною системою, яка пов'язана з захворюваннями, спричиненими різними патогенними мікроорганізмами. У зв'язку зі швидким розвитком цієї молоді підгалузі медицини, виникає необхідність давати назви новим вірусам, хворобам та методам їх діагностики. Своєю чергою, це призводить до

передачі нових понять розгорнутими багатокomпонентними термінами, які виражають системні зв'язки в термінології набагато точніше. Цю думку поділяє З. Й. Куньч, яка наголошує на «високому ступені рухомості синтаксичних моделей» оскільки «вони здатні точніше виразити наукові поняття, ніж синтетичні терміни» [Куньч 2006, с. 130].

Завдяки можливості надавати додаткові уточнювальні галузеві характеристики загальноповживаним словам, аналітичні терміни проявляють більшу здатність до конкретизації значень. Наприклад: лексема *reaction* за визначенням словника Merriam-Webster має п'ять основних значень: “1 a: the act or process or an instance of reacting; b: resistance or opposition to a force, influence, or movement especially: tendency toward a former and usually outmoded political or social order or policy; 2 response to some treatment, situation, or stimulus her stunned reaction to the news; 3 bodily response to or activity aroused by a stimulus; 4 the force that a body subjected to the action of a force from another body exerts in the opposite direction; 5 a(1) chemical transformation or change: the interaction of chemical entities; (2): the state resulting from such a reaction; b a process involving change in atomic nuclei” [DMW]. Завдяки першому компоненту в словосполученнях: *hemadsorption reaction* – гемадсорбційний тест, *hemagglutination reaction* – реакція гемаглютинації, *immunofluorescence reaction* – реакція імунної флюоресценції, *neutralization reaction* – реакція нейтралізації, *polymerase chain reaction* – полімеразно-ланцюгова реакція, термін *reaction* набуває конкретного значення. Як переконливо демонструє приклад, «основний принцип побудови термінологічних словосполучень полягає в конкретизації базового поняття» [Петрина 2016, с. 95], тобто додавання кожного нового компонента до складу словосполучення поглиблює базове поняття і вирізняє його з ряду подібних.

Слід також підкреслити, що для термінологічних словосполучень характерна моносемантичність в межах однієї терміносистеми: так, лексема **chocolate** має чотири значення: “1a beverage made by mixing chocolate with

water or milk; 2 a food prepared from ground roasted cacao beans; 3 a small candy with a center (such as a fondant) and a chocolate coating; 4 a brownish gray” [MWD], лексема **agar** має два значення: “1 a gelatinous colloidal extract of a red alga used especially in culture media or as a gelling and stabilizing agent in foods; 2 a culture medium containing agar” [MWD], однак термінологічне словосполучення **chocolate agar** – однозначне: “an enriched medium for the isolation and identification of fastidious bacteria” [Casino 2023].

До характерних особливостей терміносполук галузі інфектології слід віднести наявність синонімічних рядів, які часто виражаються скороченнями різного порядку. Терміносполука **chocolate agar** має п’ять синонімів: *CA*, *CHOC*, *chocolate blood agar (CBA)*, *CAP*, які представлені алфавітними аббревіатурами – *CA*, *CAP*, акронімом – *CHOC*, та іншим словосполученням з уточненням – *chocolate blood agar* та його алфавітною аббревіатурою – *CBA*. В терміносистемі інфектології терміносполучення **chocolate agar** не є винятком. Терміносполука **varicella zoster virus** також представлена алфавітною аббревіатурою *VZV* та синонімічними термінологічними словосполученнями: *human herpesvirus 3 (HHV-3, HHV3)*, *human alphaherpesvirus 3*. Як було вже зазначено в попередньому підрозділі, 11,5 % термінів добору мають аббревіатури в якості синонімів.

Отже, в дослідженні під «термінологічним словосполученням» розуміємо «мовні одиниці термінологічної системи, котрі відтворюють систему понять відповідної галузі та характеризуються точністю, відносною однозначністю і певною автономністю від контексту» [Мисик 1993, с. 98].

У досліджуваній терміносистемі галузі інфектології аналітичні терміни охоплюють більшу частину лексичного фонду і становлять 57 % (344) від загальної кількості добору. Виходячи з аналізу кількісного складу термінологічних сполучень вважаємо за потрібне виділити чотири групи: двокомпонентні, трикомпонентні, чотирикомпонентні та п’яти/шестикомпонентні.

Найчисельнішою групою є двокомпонентні терміносполуки 41 % (247), оскільки вони відповідають вимогам точності та економії мовних засобів. У структурному відношенні таке словосполучення представлене стрижневим словом – іменником, до якого на основі підрядного зв'язку приєднуються залежні компоненти. У термінології інфектології навколо опорного іменника групуються здебільшого прикметники або інші іменники, які утворюють стійкі форми номінацій, що характеризуються «системністю, наявністю дефініції, стислістю і семантичною єдністю, відсутністю експресії та стилістичною нейтральністю» [Перхач 2019, с. 192]: *enteroviral infection, pneumococcal pneumonia, alanine aminotransferase, norovirus infection*.

Погоджуємося з тезою О. В. Чуєшкової щодо можливості більш гнучкої класифікації та систематизації [термінологічних словосполучень] за певними моделями» [Чуєшкова 2003, с. 32] і на основі добору виділяємо наступні продуктивні моделі: **Adj + Noun** (45 %) та **Noun + Noun** (40 %).

Однією з провідних моделей утворення двокомпонентних термінологічних словосполучень в інфектології є ад'єктивно-субстантивна модель **Adj + Noun**: *abdominal pain, alcohol lamp, attenuated vaccine, bloody diarrhea, bubonic plague, cyclical fever, cytopathic effect, endemic typhus, false croup, fine rash, hepatocellular carcinoma, high temperature, hoarse voice, laryngeal diphtheria, meningococcal nasopharyngitis, nasal diphtheria, nasal swab, nutrient agar, nutrient media, rectal tenesmus, rough colonies, scarlet fever, seborrhoeic dermatitis, solid agar, sore throat, specific prevention, streptococcal pharyngitis, swollen tonsils, tetanic convulsions, violent hallucinations*. Прикметники вказують на ознаки та різнопланово характеризують явище чи поняття, яке виражене опорним терміном-іменником. В доборі представлені не тільки прості непохідні прикметники: *high, rough, solid, sore, fine*, а й похідні прикметники: *bubonic, streptococcal, bloody, nutrient, circular*. Слід підкреслити, що останні домінують та мають активні суфікси:

- **-al**: *abdominal pain, abdominal tularemia, antimicrobial stewardship, bubonic plague, bubonic tularemia, cyclical fever, enteroviral infection, genital swelling, laryngeal diphtheria, meningococcal nasopharyngitis, nasal congestion, nasal diphtheria, nasal swab, paroxysmal stage, rectal tenesmus*;

- **-ic**: *aseptic meningitis, cytopathic effect, endemic typhus, intrinsic resistance, opportunistic mycoses, seborrhoeic dermatitis, specific prevention, streptococcal pharyngitis*;

- **-ar**: *circular rash, hepatocellular carcinoma*.

Переважна кількість словосполучень, створених на базі моделі **Adj + Noun**, свідчить про можливість передавати родо-видовидові відносини в назві спеціального поняття, де іменник виступає основним, а прикметник – диференціювальним компонентом словосполучення.

Наступною за продуктивністю є модель – **Noun + Noun**, де обидва компоненти виражені іменником, при цьому головний компонент розташований у кінці словосполучення. Перший компонент словосполучення стоїть у препозиції, є залежним і виконує функцію означення: *allergy diagnostics, back spasms, biofilm formation, bone fragility, blood agar, body ache, ceftrimide agar, chest pain, chocolate agar, cholera toxin, combat pediculosis, comma form, cover glasses, envelope protein, epidermomembrane method, eye discomfort, fluorescence microscopy, gas gangrene, hood symptom, nail deformity, nail delamination, muscle spasm, night sweats, phage identification, phage type, skin diphtheria, stomach cramps, subunit vaccine, variola virus*. Як свідчать приклади, перший іменник може бути власною назвою: *Ghon focus, Haverhill fever, Hiss media, Ressel medium, Widal test* і тоді мова йде про епонімні терміни. Варіант цієї моделі є **Noun's + Noun**: *Kaposi's sarcoma, Kupffer's cells, Tinsdale's medium* теж досить активний, однак вони будуть розглянуті в наступному підрозділі більш детально.

Моделі **Adj + Noun** та **Noun + Noun** можуть ускладнюватися через складність першого чи другого компонента, які пишуться, як правило, через дефіс: *double-layered particle, extended-spectrum beta-lactamases*. Більш

розповсюдженим є варіант ускладнення першої частини: *Kitt-Tarozzi medium, Bordet-Gengou agar, casein-carbon agar, cat-scratch disease*.

Модель **Ving + Noun** не є продуктивною в доборі інфектології і становить 2,3 % від загальної кількості досліджуваних терміносполучень: *inoculating loop, drying oven, whooping cough, bursting headache, burning throat, breathing difficulty, “barking” cough, scarring alopecia, migrating erythema*. У цій моделі, на відміну від двох попередніх, ми маємо справу із залежним словом у формі дієприкметника теперішнього часу, яке утворюється від дієслова за допомогою закінчення *-ing*. Наприклад, у терміносполученні *“barking” cough* (гавкаючий кашель) головний компонент розташований у словосполученні на другому місці, іменником *cough* (кашель). Залежне означення *barking* (гавкаючий) є дієприкметником теперішнього часу, утвореним від дієслова *bark* (гавкати) і вказує на видову ознаку означуваного слова.

В трикомпонентних термінологічних словосполученнях спостерігається розвиток тенденції, яка була характерна для двокомпонентних терміносполук, а саме, перевага іменникових та прикметникових компонентів в складі. Найпродуктивнішими трикомпонентними моделями стали:

1) **Noun + Noun + Noun:** *bismuth sulfite agar, complement fixation test, disk diffusion method, hemadsorption inhibition test, raspberry jelly stool, slide agglutination test, Rift Valley fever, Wright Stain Method, Zika virus disease, hepatitis delta virus, human immunodeficiency viruses, bacillus Calmette–Guérin vaccine, haemophilus influenzae disease, human parainfluenza Viruses, McCoy cell cultures, Mueller Hinton Agar, potato dextrose agar, varicella zoster virus, human tetanus immunoglobulin, “pearl necklace” test, tryptone Soy Agar, Wilson Blair Medium;*

2) **Adj + Noun + Noun:** *indirect hemagglutination assay, laminar flow box, polymerase chain reaction, West Nile fever, lateral flow test, primary brain lymphomas, chronic fatigue syndrome, direct skin-to-skin contact, green nail*

syndrome, hot hand-foot syndrome, hot tub folliculitis, staphylococcal skin infections;

3) **Adj + Adj + Noun:** *microanglopathic hemolytic anemia, pruritic papular dermatitis, respiratory syncytial virus, viral respiratory infections, antistaphylococcal hyperimmune plasma, circular red skin, toxic epidermal necrolysis.*

Полікомпонентні терміносполуки, які мають чотири та більше складових, становлять незначний відсоток добору – 4,5 % (28). Оскільки вони різноманітні за кількістю членів та складом, можемо виділити тільки основні тенденції їх утворення, а саме:

- насиченість іменниками та прикметниками: *eosin methylene blue agar, triple sugar iron agar, xylose lysine deoxycholate agar, right upper quadrant pain, hepatitis B surface antigen, serum antigangrenosum polyvalentum purificatum concentratum equinum fluidum;*

- використання прийменників: *carbuncle with a black scab, change in the arterial pressure, pus discharge from the urethra, neutralization reaction in white mice,* що вказує на необхідність додавання службових частин для вираження підрядних зв'язків у довгих термінологічних словосполученнях.

Таким чином, аналіз добору терміносистеми інфектології довів, що попри велику кількість термінологічних словосполучень, вони мають упорядкований характер і мають чітку структуру з яскраво вираженими продуктивними моделями: **Adj + Noun, Noun + Noun, Noun + Noun + Noun, Adj + Noun + Noun, Adj + Adj + Noun.** Іменний характер моделей, представлений іменниками та прикметниками, вказує на точність в називанні об'єктів, а також спробу умістити необхідну інформацію в рамки найпростішої синтаксичної конструкції, що є характерними рисами терміносполук інфектології.

2.4 Епонімічні терміни як спосіб термінологічної номінації в інфектології

Однією з визначальних рис медичного дискурсу є активне використання епонімічних термінів, «у складі яких наявні епоніми, тобто власні назви на позначення конкретних носіїв імен, від яких утворено спеціальні мовні одиниці» [Дзюба 2016, с. 72]. Вони засовуються для позначення різноманітних понять: хвороб, їхніх симптомів і синдромів, анатомічних об'єктів, наукових теорій і клінічних класифікацій тощо. Використання епонімічних термінів, як правило, глибоко вкорінене в історії, в академічній освіті та серед професіоналів.

Значний відсоток епонімічних термінів у медичних терміносистемах пояснюється не тільки бажанням увічнити авторство першовідкривача, а й у зв'язку зі складністю одразу утворити або відшукати стисліший і точніший термін, щоб адекватно відобразити потрібний предмет, ознаку або якість. До безсумнівних переваг епонімічних термінів також належить «впізнаваність» власної назви, що спрощує комунікацію фахівців в зв'язку широкими глобалізаційними процесами.

Епонімічний термін складається з власної назви – **nomina propria** (пропріатив) та загальної назви – **nomina appellativa** (апелятив). В терміні апелятив позначає клас об'єкта, а пропріатив виконує роль ідентифікатора. Наприклад, ряд епонімічних термінів: *Klauber's medium*, *Sauton's medium*, *Tinsdale's medium*, *Ressel medium*, *Middlebrook medium*, *Kitt-Tarozzi medium*, *Löwenstein-Jensen medium* об'єднує загальна інтегральна ознака, яка виражена терміном *medium* ((поживне) середовище), а відрізняються диференціальною ознакою, вираженою пропріативом.

Аналіз добору підгалузі інфектології довів, що 11 % (67) від всього загалу складають епонімічні терміни. З огляду на їхні морфолого-

синтаксичні особливості вважаємо за потрібне виділити наступні структурні типи епонімічних найменувань:

- 1) похідні терміни-епоніми афіксального типу: *lambliasis, babesiosis, leishmaniasis, rickettsiaceae*;
- 2) терміни-композиції з епонімом в препозиції: *coxsackieviruses*;
- 3) скорочення: *CAMP test, HeLa*;
- 4) терміни-словосполучення з епоніми в препозиції. Термінологічні одиниці цієї підгрупи утворюються за такими структурними моделями:

- **Proper Noun's + Noun** – найпоширеніший спосіб, який утворюється додавання апострофа 's до власних назв: *Gram's method, Kaposi's sarcoma, Buchin's medium, Burri's method, Elek's test, Gregg's triad, Klauberg's medium, Koplik's spots, Löffler's staining, Löffler's medium, Price's method, Sauton's medium, Tinsdale's medium, Ascoli's test, Fortner's method, Hutchinson's teeth, Hutchinson's triad, Wood's lamp*;

- **Proper Noun + Noun** використання власного імені без будь-яких змін: *Giemsa stain, Hiss media, Ozheshko method, Petri dish, Ressel medium, Lyme disease, Kupffer cells, Ghon focus, Mac-Conkey agar, Mantoux test, Middlebrook medium, Neisser Staining, Pizu test, Sabouraud agar, Negri bodies*;

- **Proper Noun-Proper Noun + Noun**: *Kitt-Tarozzi medium, Brill-Zinsser disease, Voges-Proskauer test, Weil-Felix test, Bordet-Gengou agar, Burri-Gins technique, Löwenstein-Jensen medium, Ziehl-Neelsen stain, Epstein-Barr virus, Panton-Valentine leukocidin*. Ця модель яскраво унаочнює розвиток медичної думки. Наприклад, *Kitt-Tarozzi medium* – середовище, яке розробив на початку ХХ століття італійський патологоанатом Джуліо Тароцці (Giulio Tarozzi; 1868-1948), але широкої популярності воно набуло завдяки публікаціям німецького ветеринара Теодора Кітта (Theodor Kitt; 1858-1941).

До особливостей епонімічних термінів інфектології слід віднести також те, що добір містить:

- терміни, які включають прізвища вчених та лікарів – найбільш розповсюджений вид (90 % від загальної кількості епонімічних термінів).

Наприклад: *Negri bodies* – тільця Негрі. Термін пов'язаний з ім'ям італійського патолога А. Негрі, який в 1903 р. відкрив патоморфологічні утворення в мозку – тільця під час сказу, названих пізніше на його честь [ODME]; *Giemsa stain* – фарбування за Романовським-Гімзою, метод названий на честь німецького хіміка і бактеріолога Густава Гімзи, якому вдалося створити сталий стабілізатор для методики фарбування за Д. Л. Романовським.

- терміни, які включають прізвища хворих: *HeLa* – лінія «безсмертних» клітин, що використовується в наукових дослідженнях, була отримана з ракової пухлини шийки матки пацієнтки, на ім'я Генрієтта Лакс (англ. Henrietta Lacks), яка померла від цього захворювання [ODME].

- терміни, які включають топоніми: *Western blot*. Погоджуємося з М. М. Телеки та В. Г. Синицею, які стверджують, що: «топонім, приєднаний до терміна, що позначає хворобу, вказує на її локалізацію», а «найменування місцевості, де відбувається спалах хвороби, може повідомити про різні сторони людського буття, які впливають на перебіг хвороби та дають можливість охарактеризувати причини виникнення інфекції, ступінь розвитку інфекційного процесу та застосувати відповідний спосіб лікування» [Телеки 2020, с. 183]. Наприклад: *tularemia* – туляремія – це інфекційне захворювання, що викликається бактерією *Francisella tularensis*. Термін походить від назви округу Туларе (англ. Tulare County) в Каліфорнії. Наступні приклади підтверджують дослідження М. М. Телеки та В. Г. Синиці [Телеки 2020, с. 183]: гарячки є найбільшою тематичною групою з топонімом у складі (*Rift Valley fever, Rocky Mountain spotted fever, West Nile fever, Haverhill fever*).

Отже, продуктивним способом утворення нових лексем в галузі інфектології є епонімічні терміни, які представлені в доборі похідними термінами афіксального типу, термінами-композиціями з епонімом в препозиції, скороченнями та термінами-словосполученнями з епонімом в препозиції. Активними моделями епонімічних словосполучень є: **Proper Noun's + Noun, Proper Noun + Noun, Proper Noun-Proper Noun + Noun.**

Переважна більшість епонімічних термінів містить у складі прізвища вчених та лікарів, які зробили значний внесок в розвиток інфектології, однак, в доборі також є терміни з топонімічною складовою, що вказує на локалізацію деяких хвороб.

2.5 Лексико-семантичні групи термінів, які позначають інфекційні хвороби

Сучасна інфектологія послугується значним термінологічним апаратом, який має системний характер, оскільки вивчає інфекційні хвороби та охоплює етіологію, механізми розвитку, клініку, методи розпізнавання, лікування і прогнозування, а також їхню профілактику. Інфекційні хвороби – це «захворювання, які викликаються і підтримуються в організмі живим хвороботворним чужорідним агентом-збудником» [ММВІ 2021, с. 189]. Отже, ядром термінологічної системи інфектології є інфекційні хвороби – захворювання, що спричиняються хвороботворними мікроорганізмами (та інфекційними білками – пріонами), які передаються від зараженої людини або тварини (птахів, комах тощо) здоровій.

Оскільки у більшості інфекційних захворювань є свій збудник, то в основу запропонованої класифікації лексико-тематичних груп був прокладений механізм зараження та локалізація збудника в організмі людини. Відповідно до цього було виділено п'ять лексико-семантичних груп (див. Додаток Б):

1. кишкові інфекції – 19 %;
2. кров'яні інфекції трансмісивні – 16,6 %;
3. кров'яні інфекції нетрансмісивні – 14,2 %;
4. інфекції дихальних шляхів – 27 %;

5. інфекції зовнішніх покривів – 23,2%.

Кишкові інфекції – це велика група заразних захворювань, що передаються фекально-оральним шляхом і, як правило, вражають травну систему. Причинами можуть бути: бактерії (холера, дизентерія, сальмонельоз, черевний тиф, стафілокок, ієрсинії); токсини (ботулізм), віруси (вірус гепатиту А, ротавіруси, ентеровіруси). В групі «Кишкові інфекції» виділяємо наступні підгрупи (див. Додаток В):

1. Назви інфекційних захворювань: *shigellosis, typhoid fever, salmonellosis, paratyphoid fever, cholera, pseudotuberculosis, yersiniosis, botulism, enteroviral infections, rotaviral enteritis, norovirus infection, hepatitis A, hepatitis B, amebiasis, lambliaiasis, cryptosporidiosis, balantidiasis;*

2. Фактори патогенності, морфологія збудників, деякі назви патогенів: *shiga-like toxin, biofilm formation, cholera toxin, comma form, pear-shaped, flagellum, peptidoglycan, echovirus, coxsackieviruses;*

3. Антигени: *Vi antigen, pilus, O antigen, K antigen, H antigen, amebapori, cysteine proteases, adhesins;*

4. Терміни, які стосуються поняття «антибіотикорезистентність»: *intrinsic resistance, antimicrobial stewardship, nosocomial infection, MIC method, EUCAST, I – Susceptible, R – Resistant, S – Susceptible;*

5. Клінічні прояви (симптоми): *abdominal pain, bloody diarrhea, “rice-water” stool, raspberry jelly stool, fever, chill, seizures, lethargy, renal insufficiency, microanglopathic hemolytic anemia, papular purpuric gloves and socks syndrome, hood symptom, jaundice, aseptic meningitis, stomach cramps, nausea, vomiting, flatulence, belching;*

6. Лабораторний посуд, поживні середовища / культури клітин для культивування збудників: *pure culture, Petri dish, inoculating loop, alcohol lamp, nutrient media, Mac-Conkey agar, triple sugar iron agar, Wilson and Blair medium, xylose lysine deoxycholate agar, alkaline peptone water, eosin methylene blue agar, Hep-2, Kitt-Tarozzi medium;*

7. Методи діагностики: *Giemsa stain, Gram's method, Ozheshko method, slide agglutination test, Widal test, hemagglutination reaction, complement fixation test, immunofluorescence reaction, hemadsorption reaction, hemadsorption inhibition test, neutralization reaction, phage identification, phage type, polymerase chain reaction;*

8. Обладнання: *drying oven, autoclave, thermostat, laminar flow box;*

9. Специфічна профілактика: *specific prevention, toxoid, inactivated vaccine, subunit vaccine, specific immunoglobulin, interferon.*

Кров'яні трансмісивні інфекції – це група інфекційних захворювань, які поширюються живими істотами. Збудниками виступають різні мікроорганізми – рикетсії, спірохети, віруси та найпростіші. Джерелом інфекції є хвора тварина або людина, а переносниками – блохи, воші, комарі, москити, кліщі тощо. В цій групі вирізняються (див. Додаток Г):

1. Назви інфекційних захворювань: *anopheles gambiae, arbovirus diseases, babesiosis, chikungunya, endemic typhus, epidemic typhus, leishmaniasis, louse-borne relapsing fever, Lyme disease, malaria, plague, Rift Valley fever, Rocky Mountain spotted fever, tick-borne encephalitis, tick-borne relapsing fever, trench fever, trypanosomiasis, tsutsugamushi fever, tularemia, Viral hemorrhagic fevers, West Nile fever, yellow fever, Zika virus disease;*

2. Збудники: *arbovirus, Borrelia burgdorferi, Chikungunya virus, Facies pestica, Rickettsiaceae;*

3. Переносники трансмісивних інфекцій: *fly, human flea, louse, phlebotomus, tick, tick larvae;*

4. Клінічні прояви (симптоми): *abortion, adynamia, anemia, anuria, arthralgia, Brill-Zinsser disease, cephalalgia, conjunctivitis, cough, cyclical fever, hypoxia, glomerulonephritis, efflorescence, insomnia, intoxication, lymphadenitis, maculopapular rash, meningoencephalitis, migrating erythema, myocarditis, myalgia, nosebleed, oliguria, photophobia, preterm birth, splenomegaly, sweating, thrombovasculitis, vertigo;*

5. Клінічні форми туляремії: *abdominal tularemia, anginous-bubonic tularemia, bubonic tularemia, oculo-bubonic tularemia, pulmonary tularemia, ulcerative-bubonic tularemia;*

6. Клінічні форми чуми: *bubonic plague, pneumatic plague, septicemic plague;*

7. Методи лабораторної діагностики / культивування збудників: поживні середовища, культури клітин: *allergy diagnostics, BCYE Agar, biosamle, bipolar staining, CHAB agar, chocolate agar, cover glasses, dark-field microscopy, direct immunofluorescence, epidermomembrane method, fluorescence microscopy, hanging drop method, hole sliding glasses, indirect immunofluorescence, MALDI-TOF mass spectrometry, method of Cox, microagglutination reaction, MLVA typing assay, slides glasses, thick drop, Voges-Proskauer test, Weil-Felix test, wet-mount technique, Wright stain method;*

8. Неспецифічна профілактика: *acaricides, combat pediculosis, deratisation, pest control.*

При кров'яних (нетрансмісивних) інфекціях передача відбувається кровоконтактним шляхом. Шляхи передачі можуть бути природними і штучними. До природних шляхів передачі відноситься: статевий, від матері плоду, від немовляти матері, побутовий. Штучний шлях передачі відбувається через пошкоджену шкіру, слизові оболонки під час лікувально-діагностичних маніпуляцій. До цієї групи відносяться наступні підгрупи (див. Додаток Д):

1. Назви інфекційних захворювань: *acquired immunodeficiency syndrome, hepatitis B, hepatitis C, hepatitis D, hepatitis F, hepatitis G, hepatitis TTV, hepatitis SEN, human immunodeficiency viruses;*

2. Клінічні прояви (симптоми) гепатитів, види інфікування: *coinfection, constipation, dark urine, hepatitis delta virus, hepatocellular carcinoma, hives, irritability, pale stool, right upper quadrant pain, superinfection;*

3. Геноми вірусів, у т. ч. тих, що викликають гепатити: *dsDNA-RT viruses, dsDNA viruses, dsRNA viruses, HBV-DNA, HCV-RNA, negative-strand RNA viruses, positive-strand RNA viruses, ssDNA viruses, ssRNA-RT viruses, ssRNA viruses;*

4. Антигени вірусу гепатита В: *anti-Hbcor, anti-HBeAg, anti-HBs, HBcAg, HBeAg, Hepatitis B viral antigenic structure, hepatitis B surface antigen;*

5. Маркери гепатита С: *anti-HCV-NS3-5, alanine aminotransferase, aspartate aminotransferase, HCV NS₃₋₅;*

6. Стадії відтворення життєвого циклу вірусу гепатита В: Attachment → Penetration → Uncoating and Transcription → Translation → Assembly and Maturation → Release;

7. Клітини-мішені для вірусів, що викликають гепатити: *hepatocyte, Kupffer cells, Monocyte, stem cell;*

8. Специфічна профілактика гепатитів: *Engerix B, Heplisav-B, Recombivax-HB, Twinrix (GSK);*

9. Гени, що кодують антигени ВІЛ: *capsid protein, gp120 (SU, surface), gp41 (TM, transmembrane), integrase (IN, p32), matrix protein p17, nucleocapsid (NC, p7), protease (PR, p12), reverse transcriptase (RT, p66, p51);*

10. Клінічні прояви ВІЛ-інфекції: *angular cheilitis, generalized lymphadenopathy, pruritic papular dermatitis, seborrhoeic dermatitis;*

11. Клітини-мішені для ВІЛ та їх рецептори: *C-C chemokine receptor type 5, CD4+ T cells, C-X-C motif chemokine receptor 4, dendritic cell, macrophages;*

12. Людські білки, які допомагають здолати ВІЛ: *APOBEC3G, Tetherin, TRIM5alpha;*

13. Основні СНІД-індикаторні захворювання: *candidiasis, cryptosporidiosis, extrapulmonary cryptococcosis, Kaposi's sarcoma, leukoencephalopathy, pneumocystis pneumonia, primary brain lymphomas.*

Інфекції дихальних шляхів – це гострі інфекційні захворювання, що виникають унаслідок потрапляння інфекційних агентів за допомогою

аерогенного механізму зараження, тобто є контагіозними, вражають відділи дихальної системи, супроводжуються запальними явищами та характерними клінічними симптомами. Ця група складається з наступних підгруп (див. Додаток Е):

1. Збудники: *adenoviruses, Bordetella pertussis, Corynebacterium diphtheriae, Haemophilus influenzae, human Parainfluenza Viruses, Legionella pneumophila, Mycoplasma pneumoniae, respiratory syncytial virus, Streptococcus pyogenes, Varicella Zoster Virus, variola virus;*

2. Шляхи передачі інфекцій дихальних шляхів: *aerogenous, aerosol, airborne, air-and dustborne;*

3. Назви інфекційних захворювань: *adenoviral infection, aspergillosis, blastomycosis, chickenpox, coccidioidomycosis, coronavirus disease 2019, cryptococcosis, diphtheria, epidemic parotitis, haemophilus influenzae disease, histoplasmosis, influenza, legionellosis, measles, meningitis, mycoplasmal pneumonia, opportunistic mycoses, ornithosis, parainfluenza, penicilliosis, pneumococcal pneumonia, pneumonia, psittacosis, pulmonary tuberculosis, rubella, scarlet fever, shingles, smallpox, streptococcal pharyngitis, viral respiratory infections, whooping cough;*

4. Клінічні прояви (симптоми) / клінічні форми: *“barking” cough, body ache, breathing difficulty, burning throat, bursting headache, chest pain, croupous inflammation, diphtheritic inflammation, dyshidrosis, enanthem, epididymitis, eye discomfort, false croup, fatigability, fibrinous film, Ghon focus, Gregg's triad, hemoptysis, high temperature, hoarse voice, itchy blisters, Koplik's spots, lamellar peeling, laryngeal diphtheria, laryngitis, localized pharyngeal diphtheria, nasal congestion, nasal diphtheria, neck stiffness, night sweats, non-productive cough, orchitis, papule, pus patch, redness of the throat, rhinitis, skin diphtheria, shortness of breath, sneeze, sore throat, strawberry tongue, swollen neck, swollen tonsils, swollen uvula, swelling of the occipital lymph nodes, tracheal diphtheria, vesicle;*

5. Форми менінгококової інфекції: *meningococcal nasopharyngitis, meningococemia, meningoencephalitis;*

6. Клінічні стадії: *incubation period, catarrhal stage, paroxysmal stage, convalescent stage;*

7. Методи лабораторної діагностики / обладнання: *cough-plate method, nasal swab, nasopharyngeal swab, Pizu test, Price's method;*

8. Поживні середовища / культури клітин для культивування збудників: *blood agar, Bordet-Gengou agar, Buchin's medium, casein-carbon agar, chocolate agar, Klauberg's medium, Löffler's medium, Löwenstein-Jensen medium, McCoy cell cultures, Middlebrook medium, Mueller Hinton agar, potato dextrose agar, rough colonies, Sabouraud agar, Sauton's medium, Smooth colonies, Vero cells;*

9. Методи діагностики: *Burri-Gins technique, Burri's method, ethanol-glycerin fixation, Grocott-Gömöri's methenamine silver stain, Löffler's staining, Neisser Staining, Ziehl-Neelsen stain;*

10. Специфічна профілактика: *Bacillus Calmette-Guérin vaccine, CoronaVac, DPT vaccine, GC Flu, Hiberix, Influvac, Janssen COVID-19 vaccine, Mantoux test, Menactra, MMR vaccine, Moderna COVID-19 vaccine, Novavax COVID-19 vaccine, Oxford-AstraZeneca COVID-19 vaccine, Pfizer-BioNTech COVID-19 vaccine, Synflorix, Varilrix;*

11. Епідеміологічні поняття: *outbreak, endemic, epidemic, pandemic, syndemic, twindemic.*

Особливу групу становлять ті інфекційні захворювання, які розвиваються внаслідок впровадження збудника через шкіру, на якій є садна, потертості, опіки та інші рани (рідше – через непошкоджену шкіру). Вони мають загальну назву – інфекції зовнішніх покривів. Джерелами інфекцій групи зовнішніх покривів є як люди (захворювання «бешиха»), так і тварини (захворювання на сибірську виразку тощо). В цій групі вирізняються наступні підгрупи (див. Додаток Ж):

1. Збудники: *cytomegalovirus, Epstein-Barr virus, herpes simplex, Herpes simplex virus type 1, Herpes simplex virus type 2, herpesviruses, Human herpesvirus 6, Human herpesvirus 7, Human gammaherpesvirus 8, mycoplasma, Neisseria gonorrhoeae, onychomycosis, Panton-Valentine leukocidin, pseudomonas aeruginosa, rabies lyssavirus, Spirillum minus, Staphylococcus, Staphylococcus aureus, Streptobacillus moniliformis, Streptococcus pyogenes, Treponema pallidum, Varicella Zoster Virus;*

2. Назви інфекційних захворювань: *anthrax, candidiasis, cat-scratch disease, chlamydia, dermatophytosis, erysipelas, favus, gas gangrene, gonorrhoea, Haverhill fever, herpesvirus infections, mycoplasma infections, pseudomonas aeruginosa infections, rabies, rat-bite fever, roseola infantum, sodoku, staphylococcal scalded skin syndrome, staphylococcal skin infections, syphilis, tetanus, TORCH syndrome, toxic epidermal necrolysis, whitlow;*

3. Клінічні прояви (симптоми): *abscess, acoustophobia, back spasms, bite wound burning, itching, tingling, pain, bone fragility, carbuncle, carbuncle with a black scab, chancre, change in the arterial pressure, chronic fatigue syndrome, circular rash, circular red skin, cottage cheese-like discharge with sour smell, darkening, dysphagia, enlarged lymph nodes, excessive sweating, fine rash, flaking, furuncle, genital swellings, hidradenitis, hot hand-foot syndrome, hot tub folliculitis, Hutchinson's teeth, Hutchinson's triad, hydrophobia, itching, keratitis, main d'accoucheur, muscle spasm, nail deformity, nail delamination, nail thickening, onycholysis, opisthotonus, otitis externa, pain during sex, pain or a burning sensation when urinating, paralysis, phlegmon, photophobia, pus discharge from the urethra, risus sardonicus, scarring alopecia, sleep disorders, soften the nail plate, tachycardia, tetanic convulsions, vaginal itching or burning, violent hallucinations, yellowing;*

4. Методи лабораторної діагностики / обладнання: *anaerobic jar, CAMP test, dermatoscopy, Fortner's method, neutralisation reaction in white mice, Reverse CAMP test, Wood's lamp;*

5. Поживні середовища для культивування бактеріальних збудників: *cetrimide agar, Kitt-Tarozzi medium, nightmares, nutrient agar, nutrient broth, salt egg yolk agar, solid agar, tryptone soy agar, Wilson Blair Medium;*

6. Методи діагностики: *Ascoli's test, "pearl necklace" test;*

7. Специфічна профілактика та лікування: *anatoxinum Stahylococcus, anthrax vaccine adsorbed, antistaphylococcal hyperimmune plasma, human tetanus immunoglobulin, INDIRAB Rabies, inactivated, whole virus, serum antigangrenosum polyvalentum purificatum concentratum equinum fluidum, Staphylococcus immunoglobulin, Tetanus antitoxin, Tetanus toxoid, Tetanus toxoid, combinations with diphtheria toxoid.*

Ядро всіх лексико-тематичних груп терміносистеми інфектології складають підгрупи: «Збудники», «Назви інфекційних захворювань», «Клінічні прояви (симптоми)», «Методи лабораторної діагностики / обладнання», «Поживні середовища», «Методи діагностики» та «Специфічна профілактика». Завдяки методу статистичного обчислення було виявлено, що найчисельнішими лексико-семантичними підгрупами стали «Назви інфекційних захворювань» (18 %), «Клінічні прояви (симптоми)» (30 %). Периферія термінології інфектології представлена вузькоспеціалізованими підгрупами: «Клінічні стадії», «Форми інфекції», «Клітини-мішені для вірусів».

Отже, термінологічна система сучасної інфектології має розвинений системний характер та може бути репрезентована п'ятьма основними лексико-тематичними групами: «Кишкові інфекції», «Кров'яні інфекції трансмісивні», «Кров'яні інфекції нетрансмісивні», «Інфекції дихальних шляхів», «Інфекції зовнішніх покривів», які були виділені на основі механізму зараження та локалізації збудника в організмі людини. Виходячи з цього, лексико-тематична структура термінологічної системи сучасної інфектології обумовлена різноманітністю механізмів заражень та клінічних проявів хвороб, виявляючи широкий спектр підгруп.

РОЗДІЛ 3

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ІНФЕКТОЛОГІЇ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

3.1 Способи та засоби перекладу медичних термінів

Сучасна медична термінологія є однією з найбільших і найскладніших у змістовному та поняттєвому відношенні систем термінів, оскільки вона включає не тільки терміни, що стосуються людини – об'єкта і предмета медицини та її хвороб, а й методів діагностики захворювань та їх лікування.

Основу медичної термінології, як було вже зазначено, складають запозичення з грецької та латині або ж терміни, які були утворені з використанням греко-латинських терміноелементів. Посилаючись на дослідження О. Муханової, Я. Тікан, І. Купчак [Муханова 2022, с. 69], які вказують, що «60 % неологізмів у медичній сфері становлять саме складні слова, які утворені шляхом дериваційних процесів з використанням засобів термінотворення, наявних в арсеналі тієї чи іншої мови, а 40 % складають усі інші неологізми». Отже, мова медицини щорічно поповнюється тисячами нових термінів і терміноелементів, які утворюються морфологічними, синтаксичними та семантичними способами. Ці активні термінотворчі процеси потребують клопіткого дослідження, подальшого упорядкування, а також створюють труднощі під час відтворення оригінального тексту засобами іншої мови.

За визначенням В. І. Карабана «всі елементи денотативної системи вихідної мови поділяються на дві групи: 1) ті, що мають відповідники («перекладні еквіваленти») в цільовій мові та 2) ті, що не мають відповідників у цільовій мові» [Карабан 2018, с. 301]. Еквівалентні одиниці

можна поділити на одноквівалентні (один перекладний відповідник) та багатоквівалентні (два або більше перекладних відповідників). Головним способом перекладу одноквівалентних одиниць є знаходження лексичного еквівалента у мові перекладу. «Вони служать опорними пунктами, від яких залежить розкриття значення інших слів; вони дають можливість з'ясувати тематику тексту» [Білозерська 2010, с. 43]. Однак, навіть еквівалентні термінологічні одиниці не повною мірою представлені в перекладних словниках, оскільки лексикографія не завжди встигає за розвитком певної галузі та термінотворчими процесами.

Багатоквівалентні терміни мають декілька перекладних відповідників відповідно до їхніх значень, що ускладняє роботу перекладача. Переклад багатоквівалентних термінів потребує вміння вибору одного, адекватного в даному контексті варіантного відповідника.

У випадку, коли словник не дає точного еквівалента термінологічної одиниці або коли варіантні відповідники певного терміну вихідної мови відсутні, використовуються різні способи перекладу. У роботі послуговуємося класифікацією В. І. Карабана, який вирізняє такі прийоми, як транскодування, калькування, контекстуальна заміна та описовий переклад [Карабан 2018].

Транскодування – «такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу» [Карабан 2018, с. 305]. Дослідник виділяє чотири види транскодування:

- транскрибування – звукова форма слова вихідної мови передається літерами мови перекладу;
- транслітерування – відтворення кожної літери слова вихідної мови;
- змішане транскодування – застосування двох способів транскрибування з елементами транслітерування;
- адаптивне транскодування – адаптація форма слова у вихідній мові до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу.

Калькування – це «передача комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу» [Білозерська 2010, с. 46]. Калькування засовується для перекладу складних слів і тоді, коли не порушуються норми вживання та сполучуваності слів в мові перекладу.

Контекстуальна заміна передбачає відмову від використання наявних еквівалентів або аналогів, оскільки «перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу» [Карабан 2018, с. 312]. І хоча В. І. Карабан наголошує на відсутності точних правил створення контекстуальних заміन, однак виділяє: смисловий розвиток, конкретизація та генералізація понять та «антонімічний» переклад.

Описовий переклад (експлікація) – «це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміна)» [Карабан 2018, с. 324]. За допомогою описового перекладу можна передати значення будь-якого безеквівалентного слова мови оригіналу, однак він вимагає обізнаності предметної сфери.

Коли словникові відповідники з різних причин не відповідають значенню терміну та контексту, перекладач звертається до лексичних трансформацій. Лексичні трансформації – це «різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу» [Карабан 2018, с. 326]. Найпоширенішими лексичними трансформаціями на думку В. І. Карабан є: конкретизація значення слова, генералізація значення

слова, додавання слова, вилучення слова, заміна слова однієї частини слова іншою, перестановка слів (пермутація).

Конкретизація – це трансформація, в ході якої «одиниця більш широкого змісту передається одиницею конкретного змісту» [Білозерська 2010, с. 45]. Ця трансформація використовується для перекладу термінів широкої семантики.

Протилежним за напрямком трансформації конкретизації є генералізація, коли термін з вузьким семантичним значенням перекладається термінологічною одиницею широкої семантики. Перекладачі часто звертаються до гіперонімів.

Лексична трансформація додавання слова «полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та/або дотримання мовленнєвих та мовних норм, що існують в культурі мови перекладу» [Карабан 2018, с. 326].

Прямо протилежною трансформацією додавання слова є вилучення, коли з перекладу усуваються лексичні одиниці, які дублюються в вихідній мові або передача яких мовою перекладу може порушити її норми. Часто вилучаються плеонастичне слово, словоформа, член або частина речення.

Переважно англійські терміни перекладаються українською тією ж частиною мови, що і в вихідній, однак внаслідок структурно-семантичних розбіжностей двох мов, перекладач звертається до такої трансформації як заміна слова однієї частини слова іншою (субституція). Хоча ця трансформація застосовується до термінів майже всіх частин мови, найбільшого розповсюдження вона набула серед іменників, дієслів, прикметників та прислівників.

Однією з найпоширеніших трансформацій у перекладі є перестановка, тобто зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу у порівнянні вихідним текстом. Це пояснюється тим фактом, що англійська мова характеризується сталим порядком слів, у порівнянні з українською,

відмінною рисою якої є вільний порядок розташування слів у реченні. Перестановка може відбуватися на рівні слова, словосполучення та частини складного речення.

Отже, через відмінності систем вихідної мови та мови перекладу та задля досягнення адекватної передачі змісту тексту оригіналу, перекладачі звертаються до трансформаційних прийомів та перекладацьких трансформацій. Такий переклад полягає в перетворенні внутрішньої форми слова або словосполучення або ж її повній заміні для точної передачі змісту висловлювання, при дотриманні відповідних норм мови перекладу.

3.2 Шляхи відтворення англійських термінів сфери інфектології українською мовою

Розширення зовнішніх зв'язків нашої країни в галузі медицини, інтенсивний розвиток професійної комунікації медичних працівників англійською мовою, а також збільшення кількості фахівців, залучених до міжнародного спілкування, підвищують інтерес до вивчення медичної термінології та проблеми її перекладу.

Попри те, що велика кількість інформації знаходиться у відкритому доступі мережі Інтернет, необхідність в змістовних академічних підручниках залишилась нагальною. Тому не дивно, що в 2020 році з'явився переклад першої частини одного з найавторитетніших підручників в галузі медичної мікробіології «Medical Microbiology. A Guide to Microbial Infections: Pathogenesis, Immunity, Laboratory Investigation and Control» [ММ 2018] – «Медична мікробіологія. Посібник з мікробних інфекцій: патогенез, імунітет, лабораторна діагностика та контроль» [ММ 2020]. Переклад був здійснений колективом авторів ТОВ «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво

«Медицина»» під науковою редакцією С. Климнюк, В. Мінухін та С. Похила.

В основі перекладу як виду міжмовної та міжкультурної комунікації лежить не тільки пошук відповідностей окремих мовних одиниць, але й створення тексту, який адекватно замінює текст оригіналу в іншій культурі, тому перекладач повинен не тільки правильно зрозуміти зміст вихідного тексту, а й максимально точно та ясно передати його зміст.

Перекладацький процес під час роботи з текстами медичного дискурсу характеризується певною специфікою і закономірностями, що виявляється під час вивчення перекладацьких рішень, які стосуються, перш за все, медичної термінології.

Одним з найпоширеніших варіантів перекладу медичної термінології є пошук **словникового відповідника**: “*Motile bacteria possess filamentous appendages known as **flagella** (singular, flagellum), which act as organs of locomotion*” [ММ 2018, с. 16] «Рухливі бактерії мають нитчасті вирости, відомі як **джгутики**» [ММ 2020, с. 18].

Цілком логічно, що значна кількість інфекційних хвороб має словниковий відповідник, що полегшує їхній переклад: “*Smallpox has been eradicated by vaccination, and other eradications are feasible*” [ММ 2018, с. 99]. Завдяки вакцинації була ліквідована **натуральна віспа**, можлива ліквідація інших інфекцій. [ММ 2020, с. 111]. “*Varicella often causes **pneumonia** in adults, and **mumps** may involve the testes and ovaries after puberty, giving rise to orchitis and **oophoritis***” [ММ 2018, с. 104]. **Вітряна віспа** часто спричиняє **пневмонію** у дорослих, а вірус **епідемічного паротиту** може впливати на яєчка та яєчники під час статевого дозрівання, зумовлюючи **орхіт** та **оофорит** [ММ 2020, с. 117]. “*Among diseases dependent on this type of mechanism are **diphtheria, cholera, tetanus and botulism***” [ММ 2018, с. 106]. До захворювань, у патогенезі яких вирішальну роль відіграє дія екзотоксину, відносять **дифтерію, холеру, правець та ботулізм** [ММ 2020, с. 119].

Однак при перекладі стадій відтворення життєвого циклу вірусу перекладачі вимушені були звертатися до вибору еквівалента. Так, в доборі термін: *attachment, penetration, assembly та release* були багатоеквівалентними.

- *attachment* 1) прикріплення, приєднання, фіксація, скріплення, 2) атачмент (механічний пристрій для скріплення частин зубного протеза) [НАУМС 2009];

- *penetration* 1) проникнення в середину, 2) пенетрація, 3) глибина різкості об'єктива [НАУМС 2009];

- *assembly* 1) комплект, набір, сукупність 2) скупчення (клітин, мікроорганізмів) [НАУМС 2009];

- *release* 1) виділення, секреція 2) полегшення, 3) виписка зі стаціонару [НАУМС 2009].

Як демонструє переклад, фахівці не завжди користувалися словниковим відповідником: “*In the productive replication cycle, the sequential stages **attachment** (adsorption), entry (**penetration**) into the cytosol, uncoating, synthesis of viral macromolecules (mRNA, proteins and genomes), **assembly** of new viral particles, morphogenesis and release*” [ММ 2018, с. 74]. «У продуктивному реплікативному циклі послідовними стадіями є **приєднання** (адсорбція), **проникнення** в цитоплазму, роздягання вірусу, синтез вірусних макромолекул (мРНК, білки та геноми), **збирання** нових вірусних частинок, морфогенез і **вивільнення**» [ММ 2020, с. 83].

Продуктивними прийомами перекладу медичних термінів є:

1) **транскрипція:**

- “*Many bacteria possess filamentous appendages called fimbriae or **pili***” [ММ 2018, с. 17] «Багато бактерій мають нитчасті відростки, які називають **фімбрії** або **пілі**» [ММ 2020, с. 19];

- “*Interferons, naturally occurring antiviral compounds produced by mammalian cells in response to viral infection, are now manufactured by genetic recombination*” [ММ 2018, с. 58]. «**Інтерферони** – природні противірусні

сполуки, які продукуються клітинами ссавців у відповідь на вірусну інфекцію» [ММ 2020, с. 65].

- “**Retroviruses** are the only such family, and the virus particles contain a reverse transcriptase complex, with RNA-dependent DNA polymerase activity, from which the name retrovirus is derived” [ММ 2018, с. 78]. «Ретровіруси – єдина така родина, а віріони містять комплекс зворотної транскриптази з РНК-залежною ДНК-полімеразною активністю, від чого походить назва ретровірус» [ММ 2020, с. 87].

Транскрипцією перекладачі підручника активно послуговувалися для передачі епонімічних термінів:

- “The primary cultivation medium for streptococci is blood agar, supplemented, whenever enterococci are suspected, with an agar medium (e.g., **MacConkey medium**) selective for enterobacteria” [ММ 2018, с. 153]. «Основне середовище для культивування стрептококів – кров’яний агар, доповнений, за підозри на ентерококи, іншим поживним середовищем (наприклад **агаром Мак-Конкі**), який є селективним для ентеробактерій» [ММ 2020, с. 172];

- “Although uncommon, infection with *Salmonella* can result in sequelae, including reactive arthritis (**Reiter's syndrome**) irritable bowel syndrome, inflammatory bowel disease and **Guillain-Barre syndrome**” [ММ 2018, с. 189]. «Хоча і рідко, але зараження сальмонелами може привести до тяжких наслідків, включаючи реактивний артрит (**синдром Рейтера**), синдром подразненої кишки, запалення товстої кишки та **синдром Гієна-Барре**» [ММ 2020, с. 217].

2) транслітерація:

- “After **synthesis** of viral proteins and viral nucleic acid, there is a stage of assembly called **morphogenesis**” [ММ 2018, с. 78]. «Після синтезу вірусних білків і вірусної нуклеїнової кислоти відбувається стадія збирання, яка називається морфогенезом» [ММ 2020, с. 88];

- “**Lymphocytes** are activated by antigen and the appropriate combination of **cytokines**, signalling molecules secreted by other lymphocytes and by

macrophages” [ММ 2018, с. 84]. «**Лімфоцити** активуються антигеном та відповідною комбінацією **цитокинів** – сигнальних молекул, що секретуються іншими лімфоцитами та **макрофагами**» [ММ 2020, с. 98];

- “*Phagocytosis involves recognition and binding, ingestion and digestion*” [ММ 2018, с. 89]. «**Фагоцитоз** передбачає розпізнавання, адгезію, поглинання та перетравлення» [ММ 2020, с. 100].

За допомогою часткової транслітерації перекладаються медичні терміни грецького походження з суфіксом -itis на позначення назв хвороб:

- “*Endocarditis, hepatitis and amnionitis may develop as complications*” [ММ 2018, с. 314]. «**Можливі ускладнення у вигляді ендокардиту, гепатиту та амніоніту**» [ММ 2020, с. 369].

- “*In older patients, epididymitis and epididymoorchitis tend to be caused by urinary tract pathogens*” [ММ 2018, с. 335]. «**У пацієнтів похилого віку епідидиміт та епідидимоорхіт** зазвичай спричинені патогенними мікроорганізмами сечових шляхів» [ММ 2020, с. 393].

3) калькування:

- “*Polymerase chain reaction (PCR) is a technique that allows specific sequences of DNA to be amplified*” [ММ 2018, с. 31]. «**Полімеразна ланцюгова реакція (ПЛР)** – це методика, яка дає змогу ампліфікувати специфічні послідовності ДНК» [ММ 2020, с. 34].

- “*Bacterial growth can also be recognised in sessile form as colonies or biofilms*” [ММ 2018, с. 33]. «**Також розрізняють осілі форми росту бактерій – колонії та біоплівки**» [ММ 2020, с. 37].

- “*On bacteriological media, bacteria carrying lipopolysaccharide with O antigen form smooth colonies with hydrophilic surfaces*” [ММ 2018, с. 121]. «**На живильних середовищах бактерії, що несуть ліпополісахарид з O-антигеном, утворюють гладенькі колонії гідрофільними поверхнями**» [ММ 2020, с. 136].

4) **трансплантація** – широковживаний тип адаптації запозичених термінів інфектології. Оскільки графічно термін «не зазнає жодних змін, цей вид також називають нульовою графічною адаптацією» [Козирева 2016, с.

146]. В залежності від виконуваної функції трансплантація може реалізовуватися на декількох мовних рівнях: окрема словоформа, фрагмент фрази або ціла фраза.

В термінологічній системі інфектології, назви бактерій і грибів не піддаються перекладу. Перекладач переносить латинську назву зі збереженням її структури: “*Borrelia burgdorferi, Streptococcus pneumoniae*” [ММ 2018, с. 77]. «*Borrelia burgdorferi, Streptococcus pneumoniae*» [ММ 2020, с. 81]. “*Bordetella pertussis, Neisseria gonorrhoeae, Treponema pallidum, Vibrio cholerae*” [ММ 2018, с. 115]. «*Bordetella pertussis, Neisseria gonorrhoeae, Treponema pallidum, Vibrio cholerae*» [ММ 2020, с. 129]. Наступною сферою застосування прийому трансплантації є англомовні скорочення:

- “*Initial binding of HIV to CD4 molecules present on the target cell surface is followed by binding to one of a number of secondary receptors, the most commonly used of which is CCR5, a chemokine receptor*” [ММ 2018, с. 59]. «Початкове зв’язування ВІЛ з молекулами CD4, які наявні на поверхні клітини мішені, супроводжуються зв’язуванням одним із численних вторинних рецепторів, найчастіше хемокіновим CCR5» [ММ 2020, с. 66].

- “*The activation of resting CD4+ T cells requires two signals*” [ММ 2018, с. 96]. «Активація CD4+ Т-клітин, які перебувають у стані спокою, здійснюються за умови впливу двох чинників» [ММ 2020, с. 107].

Оскільки в лексичних системах англійської та української мов спостерігаються розбіжності, то перекладачі вимушені звертатися до різних трансформацій. Серед найвикористовуваніших трансформацій, до яких вдавалися перекладачі підручника, слід виділити:

1) **додавання слова** – продуктивна трансформація, яка часто використовувалася перекладачами підручника, оскільки вона дозволяла пояснити терміни:

- “*Class 1: Double-stranded DNA viruses*” [ММ 2018, с. 76] – «двониткові ДНК-вмісні віруси» [ММ 2020, с. 86];

- “*Class 2: Single-stranded DNA viruses*” [ММ 2018, с. 76] – «однониткові ДНК-вмісні віруси» [ММ 2020, с. 86];
- “*Class 3: Double-stranded RNA viruses*” [ММ 2018, с. 76] – «двониткові РНК-вмісні віруси» [ММ 2020, с. 86];
- “*Lancefield grouping*” [ММ 2018, с. 142] – «Групи стрептококів за класифікацією Ленсфільд» [ММ 2020, с. 160];
- “*Detection of bacteria by **direct plating** or microscopy of blood is not feasible owing to their low density*” [ММ 2018, с. 153] – «Виявлення бактерій шляхом **посіву на чашку Петрі** або мікроскопії мазків крові неможливе через низьку їх кількість» [ММ 2020, с.171].

Як свідчать ці приклади, трансформація додавання є характерною для класифікацій, оскільки перекладачі намагалися прагматично адаптувати інформацію для забезпечення зрозумілості перекладу.

2) вилучення:

- “*A **Gram-stain** smear suffices to show **the Gram reaction**, size, shape and grouping of the bacteria and the arrangement of any endospores*” [ММ 2018, с. 28]. «**Фарбування за Грамом** є достатнім для встановлення особливостей фарбування, розмірів, форми, розташування бактерій та локалізації ендоспор» [ММ 2020, с. 30]. Оскільки в реченні є два епонімічних терміни: **a Gram-stain** – фарбування за Грамом та **the Gram reaction** – реакції за Грамом, то перекладачі опустили один з них, як надлишковий.

3) **конкретизація** часто зумовлюється різними об’ємами лексичних значень термінів:

- “*Such conditions are attained under controlled conditions by raising the pressure of steam in a **pressure vessel (autoclave)***” [ММ 2018, с. 45]. «Такі контрольовані умови досягаються шляхом збільшення тиску пари у **спеціальному устаткуванні – парових стерилізаторах (автоклавах)**» [ММ 2020, с. 50]. Термін **pressure vessel** має дуже широке загальне значення – «резервуар, бак високого тиску», яке може бути використаний в будь-якій технічній галузі, тому перекладачі використали словосполучення «паровий

стерилізатор», яке використовується в медичній термінології та пояснює, що таке автоклав.

- *“Symptoms can be nonspecific such as fever and chills, sore throat, stomach pain and diarrhoea but may progress to haemorrhagic diarrhoea, bloody vomiting and swollen abdomen”* [ММ 2018, с. 172]. «Клінічні прояви можуть бути неспецифічні (гарячка, озноб, біль у горлі, шлунку, діарея, яка може стати геморагічною, криваве блювання, **асцит**)» [ММ 2020, с. 195]. В цьому випадку термінологічне словосполучення *“swollen abdomen”*, яке позначає симптом, було замінене на більш точний однослівний термін *«асцит»*.

4) **заміна** може відбуватися не тільки на рівні слова, а й на рівні словосполучення.

- *“Although capsule production is rare among isolates from uncomplicated pharyngitis, a significant proportion of isolates from severe infections have a capsule”* [ММ 2018, с. 144]. «Хоча **капсулоутворення** є рідкісним серед ізолюваних при неускладненому фарингіті штамів, переважна більшість ізолятів при тяжких захворюваннях мають капсулу» [ММ 2020, с. 162]. Для милозвучності перекладачі замінили термінологічне словосполучення **“capsule production”** на складний термін **«капсулоутворення»**.

Багато труднощів, з якими стикаються перекладачі медичних текстів, пов’язані не тільки з перекладом окремих термінів чи словосполучень, а й адекватною передачею змісту кожної фрази, оскільки дослівний переклад часто не може забезпечити виконання цієї умови. Розбіжності в граматичній побудові англійських та українських речень спонукають перекладача застосовувати «граматичні трансформації, які полягають у перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу» [Білозерська 2010, с. 47]. Як свідчить переклад, що аналізується, перекладачі використовують об’єднання та розчленування речень:

- *“The Gram film and culture are usually negative. Blood cultures are the main source of the organism in many of these patients”* [ММ 2018, с. 166].

«Мазки СМР, пофарбовані за Грамом, зазвичай негативні, але в крові більшості пацієнтів виділяють збудника культури» [ММ 2020, с. 187]. Перекладачі об'єднали два простих речення в одне, що спричинило подальші трансформації, а саме, переставлення мовних елементів у реченні та додавання інформації (дієслово *виділяють*).

- “As the name suggests, PVL can adversely affect cells, resulting in leucopenia, but animal studies do not suggest high virulence” [ММ 2018, с. 136]. «Як впливає з назви, ЛПВ може негативно впливати на клітини, унаслідок чого виникає лейкопенія. Але дослідження на тваринах не свідчать про його високу вірулентність» [ММ 2020, с. 152]. Складне речення тексту оригіналу було «розділено» на два. Окрім цього, у першому реченні була використана трансформація додавання: дієприслівниковий зворот *resulting in leucopenia* перетворився на підрядне речення з дієсловом «*виникає*».

- “A striking pathological sign of anthrax meningitis is termed the Cardinal's cap, characterised by dark-red extensive haemorrhaging beneath the lining of the skull” [ММ 2018, с. 172]. Відмітною патологічною ознакою менінгіту, спричиненого збудником сибірки, є симптом, який називається «шапка кардинала» (*Cardinal's cap*). «Він характеризується тим, що м'яка оболонка основи мозку та ділянки склепіння черепа набрякає та має інтенсивне темно-червоне забарвлення» [ММ 2020, с. 195]. Як і у попередньому прикладі, перекладачі звернулися до членування складного речення. Дієприкметник минулого часу “*characterised by*” перекладається окремим складнопідрядним реченням, яке характеризується чисельними додаваннями.

Отже, переклад англійського медичного тексту українською мовою – складний процес, який вимагає від перекладача не тільки знання мови, уміння раціонально використовувати перекладацькі прийоми та трансформації, а й обізнаності в предметній сфері. Для адаптації тексту оригіналу до норм української мови, досягнення максимальної зрозумілості перекладу, перекладацький колектив не тільки послуговувався словниковим

еквівалентом чи вибором еквіваленту, а й звертався до таких прийомів перекладу медичних термінів як: транскрипція, транслітерація (повна та часткова) та калькування. До найпродуктивніших трансформацій відносяться додавання слова, вилучення та конкретизація. На рівні речення використовувалися об'єднання та розчленування речень, які мали комплексний характер.

ВИСНОВКИ

Медична терміносистема є частиною загальнолітературної мови, в якій знайшло відображення довга історія розвитку медицини, зміна наукових поглядів, інтеграційні та дезінтеграційні процеси. Вона складається з великої кількості взаємопов'язаних термінів, які створюють стійку, але динамічну єдність, наділену інтегральними властивостями й закономірностями.

Інфектологія – молода підгалузь медицини з багатою історією, у межах якої вивчають розвиток інфекційного процесу, хвороби або патології в організмі, розробляють методи діагностики, а також досліджують лікування та профілактику захворювань, що виникають. Інфектологія об'єднує мікробіологію та інфекційні хвороби. Наукова історія інфекційних хвороб починається з XIX століття, коли було введено термін «інфекційні хвороби», який отримав міжнародне визнання, і коли було встановлено, що їх причиною є мікроорганізми.

В дослідженні було виокремлено п'ять історичних етапів розвитку науки про інфекцію: класична західна медицина (до XV століття); традиційна західна медицина (XVI – XVIII століття); рання сучасна медицина (XIX століття); пізня сучасна медицина (1900 – 1980-ті роки); точна медицина (1990-ті роки – донині), які вплинули на джерела поповнення термінології в галузі інфектології.

Англійська термінологія інфектології тісно пов'язана з розвитком медичної науки, а її характерними рисами є неоднорідність та різноманітність шляхів поповнення. Однією з її характерних особливостей є те, що вона поповнювалася і продовжує поповнюватися шляхом прямого чи опосередкованого залучення лексики й словотворчих засобів давньогрецької та латинської мов. Попри той факт, що французька, італійська та німецька мови також зробили свій внесок в розвиток термінології інфекційних

захворювань, англійська термінологія сфери інфектології має значний відсоток аутентичних лексичних одиниць.

Основу добору терміносистеми інфектології складають іменники (98 %) і лише 2 % – прикметники. Іменники входять в усі концептуальні групи та підгрупи, а також активно використовуються як ядро полілексемних термінологічних одиниць.

На основі структурного аналізу доборів було виділено шість структурних груп термінів підгалузі інфектології: кореневі (5,4 %), похідні (19,8 %), складні терміни (2,1 %), терміни-словосполучення (57 %), терміни-аббревіатури (6,1 %) та номенклатури (4,3 %).

Афіксація має потужний словотвірний потенціал та сприяє взаєморозумінню фахівців, оскільки переважна частина суфіксів та префіксів має грецьке чи латинське походження та часто закріплене термінологічне значення. В доборі галузі інфектології домінує суфіксальний спосіб (12 % від загальної кількості), який представлений суфіксами: **-algia, -ase, -ence, -iasis, -ing -ion, -itis, -lysis, -osis**. Префіксальний та суфіксально-префіксальні способи характеризуються широким колом складових, що вказує на активні словотворчі процеси термінологічній системі інфектології.

Абревіація є активним способом утворення нових термінів інфектології, що підтверджує загальну тенденцію щодо компресії інформації в фахових текстах. До найпродуктивніших груп скорочень відносяться: алфавітні аббревіатури, акроніми та змішані аббревіатури, які орієнтовані на швидку передачу інформації в максимально стислій формі.

Швидкий розвиток інфектології та необхідність давати назви новим явищам призводить до використання розгорнутих багатокomпонентних термінів, які виражають системні зв'язки в термінології набагато точніше та мають чітку структуру з яскраво вираженими продуктивними моделями: **Adj + Noun, Noun + Noun, Noun + Noun + Noun, Adj + Noun + Noun, Adj + Adj + Noun**. Іменний характер моделей, представлений іменниками та прикметниками вказує на точність в називанні об'єктів, а також спробу

вмістити необхідну інформацію в рамки найпростішої синтаксичної конструкції, що є характерними рисами терміносполук інфектології.

Продуктивним способом утворення нових лексем в галузі інфектології є епонімічні терміни (11 % від загального добору), які представлені в доборі похідними термінами афіксального типу, термінами-композиатами з епонімом в препозиції, скороченнями та термінами-словосполученнями з епонімом в препозиції. Переважна більшість епонімічних термінів містить у складі прізвища вчених та лікарів, які зробили вагомий внесок в розвиток інфектології, однак, в доборі також є терміни з топонімічною складовою, що вказує на локалізацію деяких хвороб.

Термінологічна система сучасної інфектології має розвинений системний характер та може бути репрезентована п'ятьма основними лексико-тематичними групами: «Кишкові інфекції», «Кров'яні інфекції трансмісивні», «Кров'яні інфекції нетрансмісивні», «Інфекції дихальних шляхів», «Інфекції зовнішніх покривів», які були виділені на основі механізму зараження та локалізації збудника в організмі людини. Основу всіх груп складають підгрупи: «Збудники», «Назви інфекційних захворювань», «Клінічні прояви (симптоми)», «Методи лабораторної діагностики», «Поживні середовища», «Методи діагностики» та «Специфічна профілактика».

Аналіз перекладу «Medical Microbiology. A Guide to Microbial Infections: Pathogenesis, Immunity, Laboratory Investigation and Control» довів, що для адаптації тексту оригіналу до норм української мови, досягнення максимальної зрозумілості перекладу, перекладачі послуговувалися не тільки словниковим еквівалентом чи вибором еквіваленту, а й звертався до таких прийомів перекладу медичних термінів як: транскрипція, транслітерація (повна та часткова) та калькування. До найпродуктивніших трансформацій відносяться додавання слова, вилучення та конкретизація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад : навч. посіб. для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : Нова Книга, 2010. 232 с.
2. Возіанова Ж. І. Інфекційні і паразитарні хвороби : навч. посіб. в 3-х т. Т. 1. К. : Здоров'я, 2001. 856 с.
3. Волошук В. І., Гура Н. П., Петруша Ю. Ю. Структурно-морфологічні особливості англійських епонімів терміносистеми травматології та ортопедії. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2021. Вип. 50. Т. 1. С. 46–49.
4. Головні шляхи розвитку медичної термінології. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи* : V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 19–20 листопада, 2020 р.). Полтава : Видавництво «Астроя», 2020. С. 305–309.
5. Дзюба М. М. Епонімічні терміни як інтернаціональні мовні знаки. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15 березня, 2016 р.). К. : КНЕУ, 2016. С. 72–75. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/43282561.pdf> (дата звернення: 08.11.2023).
6. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 358 с.
7. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К. : KM Academia, 2000. 218 с.
8. Запоточна Л. Аббревіація в системі сучасної кардіологічної термінологічної номінації. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2014. № 1. С. 71–77.

9. Застріжна Л. В. Синонімічні кореляції в англійській медичній термінології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологія.* 2019. 6 (74). С. 227–229.
10. Інфекційні хвороби. Курс лекцій : навч. посіб. / Є. В. Нікітін та ін. Одеса : ОНМедУ, 2012. 252 с.
11. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2018. 656 с.
12. Козирєва М. В. Графічна адаптація галліцизмів у алжирському діалекті арабської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2016. Вип. 20(1). С. 145–148.
13. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наукових праць. Серія : Філологія.* Одеса, 2015. Вип. 18. Том 2. С. 68–70.
14. Ісаєва О. С. Особливості перекладу спеціальної медичної лексики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2021. Т. 3, № 47. С. 120–123.
15. Крюгер О. О. Сучасне трактування термінології в інфектології. *Інфекційні хвороби.* 2013. № 3. С. 100–103.
16. Куньч З. Й. Українська риторична термінологія: історія і сучасність : монографія. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. 216 с.
17. Макаренко Ю., Ткаченко І. До проблеми перекладу медичних термінів у науковому англомовному медичному тексті. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету.* 2014. Вип. 21. С. 268–271.
18. (ММВІ) Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія : підручник для студ. вищих мед. навч. закладів / за ред. В. П. Широбокова. Вінниця : Нова Книга, 2021. 920 с.

19. Меуш Г. «Термін «номенклатура» у синхронічних та діяхронічних мовознавчих студіях». *Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія : «Проблеми української термінології»*. № 453. 2002. С. 90–93.
20. Місник Н. В. Формування української медичної клінічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2002. 20 с.
21. Мисик Л. В. Генезис та функціонування термінологічних словосполучень в англійській науковій юридичній літературі. *Іноземна філологія*. Львів, 1993. Вип. 105. С. 91–102.
22. Муханова О., Тікан Я., Купчак І. Способи утворення англомовної медичної термінології та її переклад українською мовою. *Advanced Linguistics*. 2022. № 10. С. 67–73.
23. Перхач Р. Ю., Сушуловська М. Р. Семантичний аналіз медичних термінів в інструкціях до лікарських препаратів. *Молодий вчений*. 2019. № 10 (74). С. 190–193.
24. Петрина О. С. Формування та функціонування англомовних та українських терміносистем банківської справи : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Львів, 2016. 202 с.
25. Пономаренко С. Сучасна українська мова : Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 300 с.
26. Світлична Є. І., Толоч І. О. Латинська мова : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 440 с.
27. Синиця В. Мироник Е., Телеки М. Ключові терміни галузі медицини «Інфектологія». *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2019. Т.5, № 7. 59–64.
28. Синяченко О. В., Єрмолаєва М. В., Лівенцова К. В., Верзілов С. М., Потапов Ю. О. Історія інфектології України в дзеркалі нумізматички. *Актуальна інфектологія*. 2020. Т. 8, № 5. С. 74–79.

29. Скрипник М. І., Костенко В. Г. Аббревіація в текстах англомовних фахових статей зі стоматології в діахронічному аспекті. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Т. 2, № 19. С. 125–130.
30. Соколов В. В. Відбиття лексико-фразеологічними новотворами англійської мови розвитку сучасної охорони здоров'я у США і Великобританії. *Функціональна лінгвістика*. 2011. Т. 2, № 2. С. 198–200.
31. Стегніцька Л. В. Розвиток і становлення англійської медичної термінології в аспекті мовної періодизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2019. Т. 2, № 40. С. 81–85.
32. Телеки М. М. Епонімні термінологічні словосполучення в інфектології. *Львівський філологічний часопис*. 2019. № 5. С. 152–158.
33. Телеки М. М., Синиця В. Г. Функції топоніма як компонента термінологічного словосполучення. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2020. Т. 1, № 13. С. 181–185.
34. Ткач А. В. Сучасна українська медична термінологія: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Філологічні науки*. 2010. Вип. 23. С. 247–252.
35. Філюк Л. М. Моделювання тезаурусу української медичної термінології. *Мова*. 2016. № 25. С. 94–98.
36. Чорновіл А. В. Інфекційні хвороби : підручник. К. : Медицина, 2010. 432 с.
37. Чуєшкова О. В. Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2003. 200 с.
38. Aliouche H. What is the 'Twindemic'? URL: <https://www.news-medical.net/health/What-is-the-Twindemic.aspx> (accessed November 25, 2023).
39. Ballweg R., Sullivan E. M., Brown D. L., Vetrovsky D. T. Physician Assistant: A Guide to Clinical Practice. Philadelphia : Saunders, 2008. 960 p.

40. Casino P., López A., Peiró S. Use of Blood Powder (Ground and Irradiated) for the Manufacture of Chocolate Agar. *International Journal of Molecular Sciences*. 2023. № 24(9). pp. 79–65.
41. French R., Arrizabalaga J. Coping with the french disease. University practitioners' strategies and tactics in the transition from the fifteenth to the sixteenth century. In *Medicine from the Black Death to the French Disease*. London : Ashgate, 1998. 338 p.
42. Georgiev V. S. *Opportunistic Infections: Treatment and Prophylaxis*. New York : Humana Press: Totowa, 2003. 548 p.
43. Hiramatsu K. Ito T., Tsubakishita S., Sasaki T. Genomic basis for methicillin resistance in *Staphylococcus aureus*. *Infect Chemother*. 2013. № 45. pp.117–136.
44. Hutchings M. I. Truman A. W., Wilkinson B. Antibiotics: Past, present and future. *Microbiology*. 2019. № 51. pp. 72–80.
45. Khan M. Infectious diseases. URL: <https://www.topdoctors.co.uk/medical-dictionary/infectious> (accessed November 25, 2023).
46. Lobanovska M. Pilla G. Penicillin's discovery and antibiotic resistance: Lessons for the future? *Yale Journal of Biology and Medicine*. 2017. № 90. pp. 135–145.
47. Raspe M., Rolling T., Leisse C., Fischer J., Lehmann C. Perspektiven für junge Ärztinnen und Ärzte in der Infektiologie. *Pneumologie*. 2019. № 73. pp. 586–591.
48. Roingeard P. Viral detection by electron microscopy: Past, present and future. *Biology of the Cell*. 2008. № 100. pp. 491–501.
49. Sakai T., Morimoto Y. The History of Infectious Diseases and Medicine. *Pathogens*. 2022. № 11. pp. 1–12.
50. Stock R., Georg E. *Infektiologie, Immunologie. Das Zweite – kompakt. Querschnittsbereiche*. Heidelberg : Springer Medizin Verlag, 2008. P. 88–132.

51. Syed S. A. What is a Syndemic? URL: <https://www.news-medical.net/health/What-is-a-Syndemic.aspx> (accessed November 25, 2023).
52. Tille P. M., Bailey & Scott's diagnostic microbiology. St. Louis, Missouri : Elsevier, 2017. 1136 p.
53. Tsai A. C., Mendenhall E., Trostle J. A., Kawachi I. Co-occurring epidemics, syndemics, and population health. *Lancet*. 2017. № 4. pp. 978–982.
54. Vit Y. The origins of medical terminology. *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. 55 (6). p. 102–108.

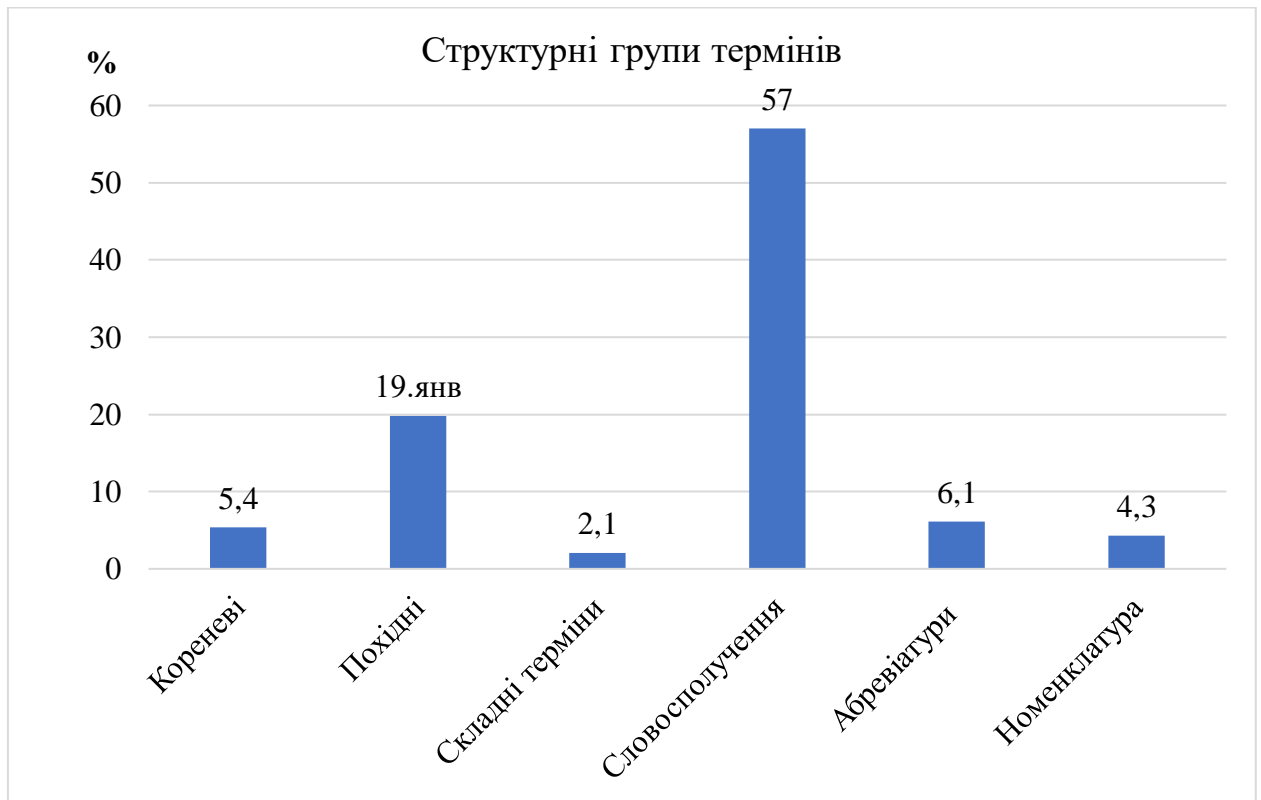
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

55. (НАУМС) Новий англо-український медичний словник / За ред. Ривкіна В. Л., Бенюмовича М. С.; відп. ред. Л. І. Шевченко, В. І. Шматко. К. : Арії, 2009. 784 с.
56. (DMW) Dictionary by Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (accessed November 25, 2023).
57. (ODME) Online dictionary of medical eponyms. URL: <https://www.whonamedit.com/synd.cfm/2491.html> (accessed November 25, 2023).
58. (OED) Online Etymology Dictionary. URL: <http://www.etymonline.com/> (accessed November 25, 2023).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

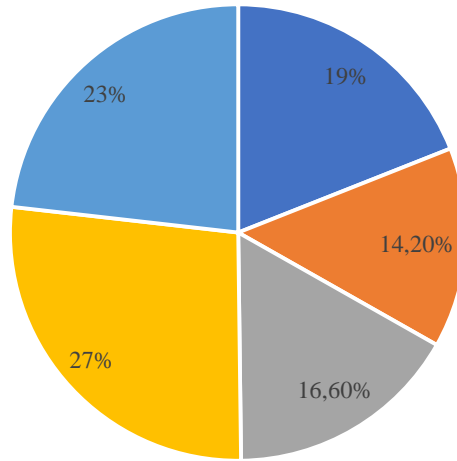
59. (ММ 2020) Медична мікробіологія. Посібник з мікробних інфекцій: патогенез, імунітет, лабораторна діагностика та контроль: у 2 томах. Том 1 / під. ред. Майкл Р. Барер, В. Ірвінг, Е. Свонн, Н. Перера. К. : Медицина, 2020. 434 с.
60. (ММ 2018) Medical Microbiology. A Guide to Microbial Infections: Pathogenesis, Immunity, Laboratory Investigation and Control / edited by Michael R. Barer, W. L. Irving, A. Swann, N. Perera. Edinburgh : Elsevier, 2018. 760 p.

ДОДАТОК А

Лексико-семантичні групи термінів

- Кишкові інфекції
- Кров'яні нетрансмісивні
- Кров'яні трансмісивні
- Інфекції дихальних шляхів
- Інфекції зовнішніх покривів

ДОДАТОК В

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА ТЕРМІНІВ «КИШКОВІ
ІНФЕКЦІЇ»

№	Термін	Переклад	Примітки
1.	adhesins	адгезини	
2.	alcohol lamp	спиртівка	spirit lamp
3.	alkaline peptone water	лужна пептонна вода	лужний МПА alkaline MPA
4.	amebapori	амебапори	
5.	amebiasis	амебіаз	amoebic dysentery, amoebiasis, or amoebic dysentery
6.	antimicrobial stewardship	адміністрування антимікробних препаратів	
7.	aseptic meningitis	серозний менінгіт, асептичний менінгіт	
8.	attenuated vaccine	жива атенуйована вакцина	live attenuated vaccine, LAV
9.	autoclave	автоклав	
10.	balantidiasis	балантидіаз, дизентерія інфузорна	
11.	belching	відрижка	burping, eructation
12.	biofilm formation	формування біоплівки бактеріями	
13.	bismuth sulfite agar	вісмут-сульфіт агар	
14.	bloody diarrhea	кривава діарея	hemorrhagic diarrhea
15.	botulism	ботулізм	
16.	campylobacteriosis	кампілобактеріоз	
17.	chill	озноб, жар	
18.	cholera	холера	
19.	cholera toxin	холерний токсин (холероген)	cholera toxin холероген CTX, Ctx or CT
20.	comma form (bacteria)	зігнута форма	comma-shaped
21.	complement fixation test	реакція зв'язування комplementу, РЗК	CFT
22.	coxsackieviruses	віруси Коксакі	на честь містечка Коксакі названо вірус

23.	cryptosporidiosis	криптоспоридіоз	informally crypto
24.	cysteine proteases	цистеїнові протеази	thiol proteases
25.	cytopathic effect	цитопатична дія вірусів	cytopathogenic effect, CPE
26.	disk diffusion method	диско-дифузійний метод	DDM, Kirby-Bauer method
27.	double-layered particle	двооболонкова частинка	DLP
28.	drying oven	сухожарова шафа	
29.	eosin methylene blue agar	середовище Левіна, Еозин-метиленовий синій (ЕМВ)	EMB agar
30.	echovirus	ЕЧНО-вірус	ECHO – <i>Enteric Cytopathic Human Orphan Enterovirus B</i>
31.	enteroviral infections	ентеровірусна інфекція	
32.	envelope protein	поверхневі глікопротеїди вірусу гепатиту Е	Е
33.	extended-spectrum beta-lactamases	β -лактамази розширеного спектра	
34.	EUCAST	Європейський комітет з визначення чутливості до антимікробних препаратів	European Committee on Antimicrobial Susceptibility Testing
35.	fever	жар, гарячка	
36.	flagellum	джгутик	
37.	flatulence	метеоризм	
38.	flatulent	хворий на метеоризм	
39.	Giemsa stain	метод Романовського-Гімзи	named after German chemist and bacteriologist Gustav Giemsa
40.	Gram's method	метод Грама	Gram stain, Gram staining from the Danish bacteriologist Hans Christian Gram, 1884
41.	H antigen	Н-антиген, джгутиковий антиген	H-Ag
42.	hemadsorption reaction	гемадсорбційний тест	
43.	hemadsorption inhibition	реакція гальмування	

	test	гемадсорбції	
44.	hemagglutination reaction	реакція гемаглютинації	Haemagglutination reaction
45.	hemagglutination inhibition assay	реакція гальмування гемаглютинації	NAI, hi assay
46.	HeLa	лінія клітин, здатних нескінченно ділитися	
47.	Hepatitis A	Гепатит А	
48.	Hepatitis B	Гепатит В	
49.	Hep-2	лінія клітин для культивування вірусів	Human Epidermoid Larynx Carcinoma
50.	Hiss media	середовище Гісса	
51.	hood symptom	симптом «каптура»	
52.	Immunofluorescence reaction	реакція імунної флюоресценції, або РІФ	
53.	inactivated vaccine	інактивована (убита) вакцина	killed vaccine
54.	indirect hemagglutination assay	реакція пасивної гемаглютинації (РПГА), реакція непрямой гемаглютинації (РНГА)	
55.	inoculating loop	бактерологічна петля	smear loop, inoculation wand, microstreaker, bacteriological loop, microbiological loop
56.	interferon	інтерферон	
57.	intrinsic resistance	внутрішня резистентність	
58.	invasins	інвазини	
59.	I – Susceptible	чутливий при підвищенні експозиції	increased exposure
60.	jaundice	жовтяниця	Icterus лат. <i>icterus</i>
61.	K antigen	К-антиген, капсульний антиген	K-Ag, Kell – Cellano
62.	Kitt-Tarozzi medium	поживне середовище Кітта-Тароцці	
63.	lambliasis	лямбліоз (від імені чех. лікаря Vilem Dusan Lambl)	Giardiasis, жiardіаз
64.	laminar flow box	ламінальний бокс	

65.	lethargy	1) летаргія, летаргічний сон; 2) млявість, в'ялість, апатичність	
66.	Mac-Conkey agar	агар МакКонкі	MAC i Ploskirev baktoagar
67.	MIC method	метод мінімальних інгібуючих концентрацій	MIC – Minimum Inhibitory Concentration, Broth dilution method
68.	microanglopathic hemolytic anemia	мікроангіопатична гемолітична анемія	
69.	nausea	нудота	лат. <i>nauseam</i>
70.	neutralization reaction	реакція нейтралізації	від лат. <i>neuter</i> – ні той, ні інший
71.	norovirus infection	норовірусна інфекція	<i>Norwalk virus Infection</i> , Норуолк-вірусна інфекція
72.	nosocomial infection	нозокоміальна / внутрішньолікарняна інфекція	healthcare-associated infection (HAI)
73.	nutrient media	поживне середовище	
74.	O antigen	О-антиген, соматичний антиген	О-Ag, LPS – ЛПС, ендотоксин
75.	Ozheshko method	метод Ожешко	
76.	papular purpuric gloves and socks syndrome	симптом «рукавичок» та «шкарпеток»	
77.	paratyphoid fever	паратиф	
78.	pear-shaped (organisms)	грушоподібна (дзвоникоподібна) форма	
79.	peptidoglycan	пептидоглікан	murein, муреїн
80.	petri dish	чашка Петрі	Petri plate, cell-culture dish
81.	phage identification	фагоідентифікація	
82.	phage type	фаготипування	
83.	pilus	ворсинки, фімбрії	Latin: hair; plural: pili
84.	polymerase chain reaction	полімеразно-ланцюгова реакція, ПЛР	PCR
85.	pseudotuberculosis	псевдотуберкульоз	
86.	pure culture	чиста культура	axenic culture
87.	raspberry jelly stool	симптом «малинового	

		желе», випорожнення за типом «малинового желе»	
88.	rectal tenesmus	тенезми	from Latin: tenesmus
89.	renal insufficiency	ниркова недостатність	
90.	“rice-water” stool	симптом «рисового відвару», симптом випорожнень по типу «рисового відвару»	
91.	rotaviral enteritis	ротавірусна інфекція	
92.	R – Resistant	Стійкий / резистентний	
93.	Ressel medium	середовище Ресселя	
94.	salmonellosis	сальмонельоз	
95.	seizures	1) напад, пароксизм, припадок; 2) епілептичний напад	
96.	shigellosis	шигельоз, бацилярна дизентерія	bacillary dysentery
97.	shiga-like toxin	шигаподібний токсин	SLT, STEC, verotoxin, shiga toxins
98.	slide agglutination test	реакція аглютинації на склі	
99.	specific prevention	специфічна профілактика	
100.	S – Susceptible	чутливий, стандартний режим дозування	standard dosing regimen
101.	specific immunoglobulin	специфічний імуноглобулін	
102.	specific prevention	специфічна профілактика	
103.	stomach cramps	спазми в шлунку	
104.	subunit vaccine	субодинична вакцина	
105.	thermostat	термостат	
106.	toxoid	анатоксин	
107.	triple sugar iron fgar	трицукровий агар із залізом, трицукровий залізовмісний агар	TSI
108.	typhoid fever	черевний тиф	typhoid, enteric fever
109.	Vi antigen	Vi-антиген, антиген вірулентності бактерій	Vi-Ag
110.	Vibrio cholerae	холерний вібріон	V. cholerae

111.	vomiting	блювота	Emesis, throwing up, лат. vomitum
112.	Widal test	реакція Відаля	Widal reaction to O-, H-, Vi- antigen, на честь французького науковця Георга Відаля у 1896 р.
113.	Wilson and Blair Medium	поживне середовище Вільсона-Блера	
114.	xylose lysine deoxycholate agar	ксилозно- лізидезоксихолатний агар	XLD agar
115.	yersiniosis	кишковий ієрсиніоз	

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА ТЕРМІНІВ «КРОВ'ЯНІ
ТРАНСМІСИВНІ ІНФЕКЦІЇ»**

№	Термін	Переклад	Примітки
116.	abortion	аборт	лат. abortus – викидень
117.	abdominal tularemia	абдомінальна туляремія	
118.	acaricides	акарициди	
119.	adynamia	адинамія	грец. αδυναμία – безсилля
120.	allergy diagnostics	алергодіагностика	
121.	anemia	анемія, недокрів'я	anaemia
122.	anginous-bubonic tularemia	ангінозно-бубонна туляремія	
123.	anuria	анурія	грец. α – без і ουρον – сеча
124.	anopheles gambiae	малярійний комар	
125.	arbovirus	арбовіруси	від акроніму англ. arthropod-borne viruses
126.	arbovirus diseases	арбовірусні хвороби, арбовірусні інфекції, трансмісивні вірусні інфекції	Arbovirus infection, від акроніму англ. arthropod-borne viruses
127.	arthralgia	артралгія	from Greek <i>arthro-</i> , joint + <i>-algos</i> , pain
128.	babesiosis	бабезіоз (піроплазмоз), техаська гарячка великої рогатої худоби, червоноводна хвороба	piroplasmosis, texas cattle fever, redwater. Бабезіоз у тварин відкрив у 1888 р. румунський дослідник Віктор Бабеш
129.	BCYE Agar	агар BCYE	buffered charcoal yeast extract
130.	biosamle	біопроба	
131.	bipolar staining	біполярне забарвлення	
132.	Borrelia burgdorferi	Борелія	названа на честь

		Бургдорфера	науковця Вільяма Бургдорфера (англ. Willy Burgdorfer), який вперше виділив цю бактерію в 1982 р.
133.	Brill-Zinsser disease	хвороба Брілла - Цінссера, спорадичний, рецидивний епідемічний висипний тиф, хвороба Брілла	Recrudescence typhus; Brill disease
134.	bubonic plague	бубонна чума	лат. pestis bubonica
135.	bubonic tularemia	бубонна туляремія	
136.	cephalalgia	головний біль, цефалгія	headache
137.	СНАВ agar	агар СНАВ	Cysteine Heart Agar w/ 9 % Sheep Blood
138.	chikungunya	Чікунгунья, лихоманка Чікунгунья	
139.	chikungunya virus	вірус Чікунгунья	CHIKV
140.	chocolate agar	шоколадний агар	CHOC or chocolate blood agar (CBA)
141.	combat pediculosis	боротьба з педикульозом	
142.	conjunctivitis	кон'юнктивіт	pink eye
143.	cough	кашель	
144.	cover glasses	накривне скельце	
145.	cyclical fever	циклічна лихоманка	
146.	dark-field microscopy	темнопольна мікроскопія	dark-ground microscopy
147.	deratisation	дератизація	
148.	direct immunofluorescence	реакція прямої імунофлуоресценції	DIF
149.	efflorescence	ефлоресценції	
150.	endemic typhus	ендемічний висипний тиф мишачий тиф, пацючий рикетсіоз, блошиний рикетсіоз, маньчжурський	murine typhus, flea-borne typhus

		корабельний тиф	
151.	epidemic typhus	епідемічний висипний тиф, європейський, історичний, космополітичний, вошивий висипний тиф, військовий, голодний тиф, госпітальна, тюремна, табірна гарячка	louse-borne typhus
152.	epidermomembrane method	метод епідермомембран	
153.	facies pestica	facies pestica	plague face
154.	fluorescence microscopy	флуоресцентна мікроскопія	
155.	fly	муха	
156.	hanging drop method	висяча крапля	
157.	hole sliding glasses	предметне скельце з лункою	
158.	human flea	блоха людська	house flea
159.	hypoxia	гіпоксія	
160.	glomerulonephritis	гломерулонефрит, клубочковий нефрит, хвороба Брайта	GN, Річард Брайт, відомий англійський лікар 19-го століття
161.	indirect immunofluorescence	реакція непрямой імунофлуоресценції, РНІФ	
162.	insomnia	безсоння	sleeplessness
163.	intoxication	інтоксикація	лат. intoxicatio < лат. In – у, усередину + грец. toxikon – отрута
164.	leishmaniasis	лейшманіоз	лат. Leishmaniasis, групу хвороб названо на честь шотландського патолога Вільяма Буга Лейшмана
165.	louse	воша	
166.	louse-borne relapsing fever	епідемічний вошивий поворотний тиф, поворотний тиф	LBRF

		європейський, поворотний тиф космополітичн й, епідемічний поворотний спірохетоз	
167.	lyme disease	хвороба Лайма, бореліоз, Лайм- бореліоз, системний кліщовий бореліоз	Lyme borreliosis. У 1975 р. А. Стір, С. Малавіста та Д. Снідман у містечку Олд- Лайм (штат Коннектику т) вивчали випадки цієї хвороби
168.	lymphadenitis	лімфаденіт	лат. lymphadenitis
169.	maculopapular rash	макулопапульозний висип	
170.	malaria	малярія	від с.в. італ. mala – «погане» та італ. aria – «повітря»
171.	MALDI-TOF mass spectrometry	метод MALDI-TOF	MALDI-TOF MS
172.	meningoencephalitis	менінгоенцефаліт	
173.	method of Cox	метод Кокса	
174.	microagglutination reaction	реакція мікроаглютинації	
175.	migrating erythema	мігрувальна еритема	
176.	MLVA typing assay	метод MLVA- типування	
177.	myocarditis	міокардит	inflammatory cardiomyopathy (лат. myocarditis)
178.	myalgia	міалгія	muscle pain, muscle ache
179.	nosebleed	носова кровотеча	epistaxis
180.	oculo-bubonic tularemia	очно-бубонна туляремія	
181.	oliguria	олігурія	hypouresis
182.	pest control	дезінсекція	
183.	phlebotomus	москіт	
184.	photophobia	фотофобія	the Greek φῶς (phōs), meaning “light”, and φόβος (phóbos), meaning

			“fear”
185.	plague	чума́	лат. pestis, plague походить від лат. plaga – «вибухати», або образно «удар у руках бога»
186.	pneumonic plague	легенева чума	
187.	preterm birth	передчасні пологи	premature birth
188.	pulmonary tularemia	легенева туляремія	
189.	rickettsiaceae	рикетсії	названі на ім'я Говарда Рікеттса (1871–1910)
190.	Rift Valley fever	гарячка Рифт Валу́лі	RVF, біля озера Найваша у Рифтовій долині (англ. Rift Valley) в Кенії
191.	Rocky Mountain spotted fever	пляміста гарячка Скелястих Гір, ПЛСГ, кліщовий американський рикетсіоз, гірська лихоманка, чорна лихоманка, бразильський висипний тиф, висипний тиф Сан-Паулу	RMSF, Spotted fever due to Rickettsia rickettsii, американський дослідник Говард Тейлор Рікеттс виявив як збудника хвороби, так й фактори її передачі (1906 р.)
192.	septicemic plague	септична чума	
193.	slides glasses	предметне скельце	
194.	splenomegaly	спленомегалія	
195.	sweating	потовиділення	
196.	thrombovasculitis	тромбоваскуліт	
197.	tick-borne encephalitis	кліщовий енцефаліт	TBE
198.	tick-borne relapsing fever	ендемичний поворотний (або кліщовий) тиф	TBRF, tick fever, лат. febris recurrens
199.	thick drop	товста крапля	
200.	tick	кліщ	Ixodida
201.	tick larvae	личинка кліща	
202.	trench fever	волінська гарячка, гарячка окопна, траншейна,	Wolhynian fever, “five-day fever”, “quintan fever” (Latin: febris

		п'ятиденна пароксизмальна, молдавсько-валахська, хвороба Вернера-Гіса	quintana), and “urban trench fever”
203.	trypanosomiasis	трипаносомоз	trypanosomosis
204.	tsutsugamushi fever	гарячка Цуцугамуші, японська річкова гарячка	bush typhus, Scrub typhus
205.	tularemia	туляремія, кроляча лихоманка, чума Пахвант Валлі; гарячка оленячої мухи, гарячка Охари; біляча чума; мала чума; мишина хвороба	rabbit fever
206.	ulcerative-bubonic tularemia	виразково-бубонна туляремія	
207.	vertigo	запаморочення	лат. vertigo
208.	viral hemorrhagic fevers	геморагічна (геморагічна) гарячка	VHFs
209.	Voges–Proskauer test	реакція Фогеса-Проскауера	VP
210.	Weil–Felix test	реакція Вейгля-Фелікса	
211.	Wet-mount technique	роздавлена крапля	
212.	West Nile fever	гарячка Західного Нілу, енцефаліт Західного Нілу, «качина гарячка»	WNV, discovered in Uganda in 1937
213.	Wright Stain Method	метод Райта (забарвлення)	
214.	yellow fever	жовта лихоманка, амарильна гарячка, амарильний тиф, амарильоз	
215.	Zika virus disease	гарячка Зіка, лихоманка / хвороба, викликана вірусом Зіка	Zika fever, ліс Зіка (на мові аборигенів «зіка» буквально означає «зарослі»), Уганда

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА ТЕРМІНІВ «КРОВ'ЯНІ
НЕТРАНСМІСИВНІ ІНФЕКЦІЇ»**

№	Термін	Переклад	Примітки
216.	acquired immunodeficiency syndrome	СНІД	AIDS
217.	angular cheilitis	ангулярний хейліт, ангулярний стоматит, ангуліт, заїда	АС, лат. <i>angulus infectiosus</i>
218.	anti-Hbcor	антитіла до серцевинного антигена (cor)	Antibodies to Hepatitis B Core Antigen
219.	anti-HBeAg	антитіла до внутрішнього антигену	Anti-Hepatitis Be-antigen
220.	anti-HBs	сумарні антитіла до поверхневого антигену вірусу гепатиту В, анти-HBs Ат	
221.	anti-HCV-NS3-5	антитіла до неструктурних протеїнів гепатита С	
222.	alanine aminotransferase (ALT or ALAT	аспартатамінотрансфераза, АЛТ, АЛАТ	alanine transaminase (ALT), раніше називалася також глутамат-піруват-трансаміназа (англ. <i>glutamate-pyruvate transaminase</i> , англ. <i>glutamic-pyruvic transaminase</i>) або аланін-піруват-трансаміназа
223.	АРОВЕС3G	АРОВЕС3G, антивірусний білок А3G	англ. <i>Apolipoprotein B mRNA editing enzyme catalytic subunit 3G</i>
224.	assembly	1) комплект, набір, сукупність; 2) скупчення (клітин,	збирання

		мікроорганізмів)	
225.	aspartate aminotransferase	Аспартатамінотрансфераза (АСТ), АсАТ	AST, Aspartate transaminase, AspAT/ASAT/AAT or (serum) glutamic oxaloacetic transaminase (GOT, SGOT)
226.	attachment	прикріплення, приєднання, фіксація, скріплення	
227.	candidiasis	кандидоз	також молочниця
228.	capsid protein	білок масою 24 кДа	CA, p24
229.	C-C chemokine receptor type 5	C-C рецептор хемокіну 5, CCR5	CCR5 or CD195
230.	CD4+ T cells	T-лімфоцити, CD4+, CD4 ⁺ T-лімфоцити	від англ. T-helper
231.	C-X-C motif chemokine receptor 4	CXCR4, рецептор хемокінів 4 типу	CXCR-4, fusin, CD184 (cluster of differentiation 184)
232.	coinfection	коінфекція	
233.	constipation	закреп	лат. constipatio
234.	cryptosporidiosis	криптоспоридіоз	informally called crypto
235.	dark urine	темна сеча	
236.	dendritic cell	дендритні клітини	DC
237.	dsDNA-RT viruses	дволанцюгові зворотно-транскрипційні ДНК-віруси (длДНК-ЗТ віруси)	double-stranded DNA reverse transcriptase virus, acronym: double-stranded DNA viruses that replicate through a single-stranded RNA intermediate: dsDNA(RT)
238.	dsDNA viruses	дволанцюгові ДНК-віруси	double-stranded DNA viruses
239.	dsRNA viruses	дволанцюгові РНК-віруси	double-stranded RNA viruses
240.	Engerix B	Енджерікс™-В (Engerix™-В)	вакцина для профілактики вірусного гепатиту В, рекомбінантна
241.	extrapulmonary cryptococcosis	позалегеневий криптококоз	ЕРС
242.	generalized lymphadenopathy	генералізована лімфоаденопатія	новолат. <i>lymphadenopathi</i> a; лімфа + ін. – грецьк. ἄδην – залоза + – патія

243.	gp120	глікопротеїн масою 120 кДа	SU, surface, surface protein gp120 (SU)
244.	gp41	трансмембранний глікопротеїн масою 41 кДа	TM, transmembrane, gp41
245.	HBcAg	серцевинний антиген (cor)	Hepatitis B core Antigen
246.	HBeAg	внутрішній антиген	Hepatitis B e-antigen
247.	HBV-DNA	ДНК вірусу гепатита В	Hepatitis B Virus DNA
248.	HCV NS ₃₋₅	антигени до неструктурних протеїнів гепатита С	Hepatitis C Virus (NS3, NS4, NS5)
249.	HCV-RNA	РНК вірусу гепатита С	Hepatitis C Virus RNA
250.	Heplisav-B	Heplisav-B	
251.	Hepatitis B	гепатит В	
252.	hepatitis B viral antigenic structure	антигенна структура вірусу гепатита В	
253.	hepatitis B surface antigen	поверхневий антиген вірусу гепатита В	HBsAg
254.	Hepatitis C	гепатит С	
255.	Hepatitis D	гепатит D	
256.	hepatitis delta virus	вірус гепатиту дельта	HDV, від грецької букви «δ»
257.	Hepatitis F	гепатит F	
258.	Hepatitis G	гепатит G	
259.	Hepatitis TTV	гепатит TTV	
260.	Hepatitis SEN	гепатит SEN	
261.	hepatocellular carcinoma	гепатоцелюлярна карцинома (ГЦК)	fibrolamellar carcinoma
262.	hepatocyte	гепатоцит	від грецьк. ἥπαρ – «печінка» і грецьк. κύτος – «клітина»
263.	hives	1) кропив'янка, (кропівниця), висип; 2) круп	
264.	human immunodeficiency	ВІЛ-інфекція	HIV

	viruses		
265.	integrase (IN, p32)	інтеграза	
266.	irritability	подразливість	
267.	Kaposi's sarcoma	Саркома Капоші	KS was first described by Moritz Kaposi in 1872
268.	Kupffer cells	клітини Купффера, зірчастий ретиколоендотеліоцит, берегова клітина	Kupffer's cells, (KCs), stellate macrophages, Kupffer–Browicz cells
269.	lateral flow test	тести бічного потоку (LFT), імунохроматографічні аналізи бічного потоку або експрес-тести	LFT, lateral flow device (LFD), lateral flow immunochromatographic assay (ICA), rapid test
270.	leukoencephalopathy	лейкоенцефалопатія	
271.	macrophages	макрофаги	abbreviated as МФ, МФ or MP (грецьк. makros – «великий», phagein – «їсти»)
272.	matrix protein p17	матричний білок масою 17 кДа	
273.	maturation	1) дозрівання, досягнення повного розвитку; 2) мейоз (тип ділення гаметоцитів); 3) нагноєння	
274.	monocyte	моноцит	
275.	MRC-5	культура диплоїдних клітин людини MRC-5	Medical Research Council cell strain 5
276.	negative-strand RNA viruses	негативно спрямовані одноланцюгові РНК-віруси	(-)ssRNA viruses
277.	nucleocapsid	нуклеокапсидний білок масою 7 кДа	NC, p7
278.	pale stool	блідий кал	
279.	penetration	1) проникнення в середину; 2) пенетрація; 3) глибина різкості об'єктива	

280.	positive-strand RNA viruses	позитивно спрямовані одноланцюгові РНК-віруси	(+)ssRNA viruses
281.	Pneumocystis pneumonia	пневмоцистна пневмонія	PCP, Pneumocystis jirovecii pneumonia (PJP)
282.	protease (PR, p12)	протеаза p12	
283.	pruritic papular dermatitis	папульозний сверблячий дерматит	
284.	primary brain lymphomas	первинна лімфома головного мозку	primary lymphoma of the brain, primary cerebral lymphoma
285.	recombivax-HB	рекомбівакс HB	
286.	release	1) виділення, секреція; 2) полегшення; 3) виписка зі стаціонара	випуск
287.	replication	реплікація	
288.	reverse transcriptase	зворотна транскриптаза (p66/p51)	RT, p66, p51
289.	right upper quadrant pain	праве підребер'я (біль)	RUQ pain
290.	seborrhoeic dermatitis	себорейний дерматит	лат. <i>seborrhea</i> , від <i>sebum</i> – «сало» і дав.-гр. ρεω – «течу»
291.	ssDNA viruses	однониткові ДНК-віруси	single-stranded DNA
292.	ssRNA-RT viruses	однониткові зворотно-транскрипційні РНК-віруси	single stranded RNA-RT
293.	ssRNA viruses	негативно спрямовані одностанкові РНК-віруси	
294.	superinfection	суперінфекція	
295.	stem cell	1) стовбурна клітка, 2) ембріональна клітина, клітина ембріоласта	від «нім. <i>Stammzelle</i> »
296.	tetherin	tetherin, BST2	bone marrow stromal antigen 2, BST2
297.	translation	трансляція (другий	

		етап реалізації генетичної інформації в клітині, в процесі якого синтезується білок)	
298.	TRIM5alpha	білок Trim5 альфа	TRIM5 α (TRIM stands for TRIPartite Motif)
299.	Twinrix (GSK)	ТВІНРИКС/ <i>Twinrix</i>	вакцина для профілактики гепатитів А (інактивована) і В (адсорбована)
300.	uncoating	роздягання	розкриття капсиду
301.	Western blot	вестерн-блот, імунний блотинг; лабораторний метод, який використовується для виявлення та аналізу специфічних білків у біологічному зразку	protein immunoblot, western blotting

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА ТЕРМІНІВ «ІНФЕКЦІЇ
ДИХАЛЬНИХ ШЛЯХІВ»**

№	Термін	Переклад	Примітки
302.	adenoviral infection	аденовірусна інфекція, аденовірусна хвороба;	adenoviral disease
303.	adenoviruses	аденовіруси	
304.	aerogenous	аерогенний	aerogenic
305.	aerosol	аерозольний	
306.	airborne	повітряно-крапельний	airborne droplets
307.	air-and dustborne	повітряно-пиловий	
308.	alpha variant (B.1.1.7)	альфа-варіант SARS-CoV-2	The first Variant Under Investigation in December 2020, аббревіатура VUI — 202012/01 SARS-CoV-2 variant of concern, перший досліджуваний варіант у грудні 2020 р., SARS-CoV-2 Alpha variant
309.	aspergillosis	аспергільоз	
310.	aspergillus	аспергіл	лат. Aspergillus
311.	Bacillus Calmette–Guérin vaccine	БЦЖ, бацила Кальметта – Герена (лат. Bacillus Calmette–Guérin)	BCG, it is named after its inventors Albert Calmette and Camille Guérin
312.	“barking” cough	«лаючий» кашель	
313.	Beta variant (B.1.351)	варіант 501.V2, 20C/501Y.V2, родовід B.1.351 та Південноафриканський варіант COVID-19	SARS-CoV-2 Beta variant
314.	blastomycosis	бластомікоз, північноамериканський бластомікоз, хвороба Джількрайста-	North American Blastomycosis, Gilchrist's disease, first described by Thomas Caspar Gilchrist in 1894.

		Стокса	У 1894 р. Джількرایст описав своєрідне ураження шкіри у людини. У 1896 р. Джількرایст і Стоку спостерігали у людини після поранення аналогічний випадок
315.	blood Agar	кров'яний агар	
316.	body ache	ломота в тілі	
317.	Bordetella pertussis	бордетела, що спричинює коклюш / кашлюк. Bordetella pertussis, паличка Борде–Жангу	Рід був названий на честь авторів, французьких бактеріологів Ж. Борде та О. Жангу, які у 1906 р. виділили в чистій культурі збудника спазматичного кашлю і назвали В. pertussis (з лат. pertussis – коклюш)
318.	Bordet-Gengou agar	агар Борде-Жангу	
319.	breathing difficulty	утруднене дихання	
320.	Buchin's medium	середовище Бучіна	
321.	burning throat	палаючий зів	
322.	Burri-Gins technique	метод Буррі-Гінса	Burri-Gins method
323.	Burri's method	метод Буррі	
324.	bursting headache	розпираючий головний біль	
325.	casein-carbon agar	казеїново-вугільний агар	ССА
326.	catarrhal stage	катаральний період	
327.	chest pain	біль у грудях	
328.	chickenpox	вітряна віспа	varicella
329.	chocolate agar	шоколадний агар	
330.	coccidioidomycosis	кокцидіомікоз	cocci, Valley fever, as well as California fever, desert rheumatism, or San Joaquin Valley fever
331.	convalescent stage	період одужання (реконвалесценції)	
332.	coronavirus disease 2019	коронавірусна хвороба 2019	COVID-19
333.	CoronaVac	CoronaVac	Sinovac COVID-19

			vaccine
334.	corynebacterium diphtheriae	Corynebacterium diphtheriae, збудник дифтерії	Corynebacterium diphtheriae (лат.)
335.	cough-plate method	метод кашльових пластинок	
336.	croupous inflammation	крупозне запалення	
337.	cryptococcosis	криптококоз, торулоз	
338.	diphtheria	дифтерія	грец. διφθέρα – шкіра
339.	diphtheritic inflammation	дифтеричне запалення	
340.	DPT vaccine	адсорбована коклюшно-дифтерійно-правцева вакцина (скорочено: вакцина АКДП)	DTP vaccine, a class of combination vaccines against three infectious diseases in humans: diphtheria, pertussis (whooping cough), and tetanus
341.	dyshidrosis	дисгідроз	
342.	Elek's test	Elek-тест	Elek plate test. The test was characterized in 1949 by Hungarian-born British microbiologist Stephen Dyonis Elek
343.	enanthem	енантема	enanthema
344.	endemic	ендемія	грец. en – «в»/«в межах» + demos – «люди»
345.	epidemic	епідемія	from Greek ἐπί ἐπί “upon or above” and δῆμος demos “people”
346.	epidemic parotitis	епідемічний паротит, свинка	
347.	epididymitis	епідидиміт	
348.	ethanol-glycerin fixation	фіксація сумішшю етилового спирту та гліцерину	
349.	eye discomfort	дискомфорт в очах	
350.	false croup	несправжній круп	pseudo croup, spasmodic croup
351.	fatigability	втомлюваність	

352.	fibrinous film	фібриозна плівка	
353.	Gam-COVID-Vac	Гам-КОВІД-Вак Спутнік V» V – скорочення від англ. victory, перемога	реєстраційне найменування; лат. Gam- COVID-Vak, Sputnik V
354.	Gamma variant (P.1)	гамма-варіант (P.1)	SARS-CoV-2 Gamma variant
355.	GC Flu	ДЖІСІ Флю	вакцина для профілактики грипу
356.	Ghon focus	вогнище Гона, первинний комплекс	Антон Гон (нім. Anton Ghon) австрійський патолог. На честь його названо вогнище первинного туберкульозного ураження при туберкульозі (фокус Гона), а також комплекс Гона
357.	Gregg's triad	тріада Грегга	
358.	Grocott– Gömöri's methenami ne silver stain	фарбування метена міновим сріблом Грокотта-Гоморі	
359.	haemophilus influenzae	Наемophilus influenzae (паличка Пфайффера або Baci llus influenzae)	formerly called Pfeiffer's bacillus or Bacillus influenzae
360.	haemophilus influenzae disease	гемофільна інфекція, ХІБ- інфекція	Наемophilus influenzae type b (Hib)
361.	hemoptysis	кровохаркання	лат. haemoptoè
362.	Hiberix	Хіберикс	жива однокомпонентна вакцина для профілактики захворювань, що викликаються гемофільною паличкою Наемophilus influenzae типу b (Hib)
363.	high temperature	висока температура	fever
364.	histoplasmosis	гістоплазмоз, хвороба Дарлінга,	вперше описана амер. лікарем, якиц працював

		ретикулоендотеліальний цитоплазмоз	в Панамі, S. T. Darling, 1872–1925
365.	hoarse voice	хриплий голос, дисфонія, охриплість	dysphonia or hoarseness
366.	human ParaInfluenza Viruses	людські парагрипозні віруси	hPIVs
367.	incubation period	інкубаційний період	
368.	influenza	грип	the flu
369.	influvac	Інфлувак	профілактика грипу
370.	Itchy blisters	сверблячі пухирці	
371.	Janssen COVID-19 vaccine	вакцина Johnson & Johnson проти COVID-19, Ad26.COV2.S	under the brand name Jcovden
372.	Klauber's medium	середовище Клауберга	
373.	Koplik's spots	симптом Копліка (також плями Копліка)	“Koplik's sign” after Henry Koplik (1858-1927), an American pediatrician who published a short description of them in 1896
374.	lamellar peeling	пластинчасте лущення (шкіри)	
375.	laryngeal diphtheria	дифтерія гортані	
376.	laryngitis	ларингіт	
377.	Legionella pneumophila	Legionella pneumophila	
378.	legionellosis	легіонельоз	Legionnaires' disease and Pontiac Fever are collectively known as Legionellosis
379.	localized pharyngeal diphtheria	локалізована дифтерія зева	
380.	Löffler's staining	метод фарбування за Леффлером (метод Леффлера)	Löffler's alkaline methylene blue staining method. Фарбування метиленовим синім за методом Леффлера
381.	Löffler's medium	середовище Леффлера	in 1887, Friedrich Loeffler

382.	Löwenstein-Jensen medium	поживне середовище Левенштейна-Йенсена	LJ medium
383.	Mantoux test	проба Манту, реакція Манту, тест Манту	Mendel–Mantoux test (also known as the Mantoux screening test, tuberculin sensitivity test, Pirquet test, or PPD test for purified protein derivative)
384.	McCoy cell cultures	культура клітин Мак-кой McCoy	George Walter McCoy (1876–1952) was an American physician
385.	measles	кір	rubeola
386.	Menactra	менацтра	вакцина для профілактики менінгококової інфекції
387.	meningitis	менінгіт	лат. meningitis, від <i>meninx</i> – «мозкова оболонка», лат. -itis – запальний процес
388.	meningococcal nasopharyngitis	менінгококовий назофарингіт	
389.	meningococemia	менінгококцемія, менінгококовий сепсис	meningococcal septicemia
390.	meningoencephalitis	менінгоенцефаліт	
391.	Middlebrook medium	поживне середовище Мідлбрук	
392.	MMR vaccine	вакцина MMR	від лат. <i>morbilli</i> – корь, <i>parotitis epidemica</i> – епідемічний паротит, <i>rubeolla</i> – краснуха
393.	Moderna COVID-19 vaccine	вакцина Moderna проти COVID-19	кодова назва mRNA-1273, вакцина Moderna змінила назву на Spikevax
394.	mucorales	мукоралес	
395.	mucormycosis	мукормікоз, також мукороз, фікомікоз,	Zygomycosis, black

		зигомікоз	fungus
396.	Mueller Hinton agar	агар Мюллера-Хінтона	
397.	Mycoplasma pneumoniae	Mycoplasma pneumoniae	вид бактерій
398.	mycoplasmal pneumonia	мікоплазмова пневмонія	Mycoplasma pneumonia
399.	nasal congestion	закладеність носа	
400.	nasal diphtheria	дифтерія носа	
401.	nasal swab	мазок з носа	
402.	nasopharyngeal swab	мазок з носоглотки	
403.	neck stiffness	ригідність потиличних м'язів, ригідність м'язів шийі або голови	stiff neck and nuchal rigidity
404.	Neisser staining	фарбування за методом Нейссера	
405.	night sweats	нічна пітливість	Sleep sweats, nocturnal hyperhidrosis
406.	non-productive cough	сухий кашель	dry cough
407.	Novavax COVID-19 vaccine	вакцина Novavax проти COVID-19, NVX-CoV2373, також NuvaXovid	
408.	Omicron (B.1.1.529)	омікрон-варіант SARS-CoV-2, також відомий як лінія покоління B.1.1.529	SARS-CoV-2 Omicron variant, after the fifteenth letter in the Greek alphabet
409.	opportunistic mycoses	опортуністичні мікози	
410.	orchitis	орхіт	the term is from the Ancient Greek ὄρχις meaning “testicle”; same root as orchid
411.	ornithosis	орнітоз	
412.	outbreak	спалах	
413.	Oxford–AstraZeneca COVID-19 vaccine	вакцина AstraZeneca проти COVID-19,	under the brand names Covishield

		вакцина Oxford–AstraZeneca, AZD1222, ChAdOx1 nCoV-19, ChAdOx1-S, вакцина AstraZeneca-SKBio	and Vaxzevria
414.	pandemic	пандемія	The word comes from the Greek παν- pan- meaning “all”, or “every” and δῆμος demos “people”
415.	papule	папула, вузлик	лат. papula
416.	parainfluenza	парагрип	Parainfluenza is a broad term that healthcare providers use to describe human parainfluenza viruses (HPIVs)
417.	paroxysmal stage	період спастичного кашлю	
418.	Pfizer–BioNTech COVID-19 vaccine	вакцина Pfizer та BioNTech	sold under the brand name Comirnaty. Комірнаті (англ. Comirnaty)
419.	Pizu test	проба Пізу	
420.	penicilliosis	пеніцильоз	talaromycosis (formerly Penicilliosis)
421.	pneumococcal pneumonia	стрептококова пневмонія	
422.	pneumonia	пневмонія	
423.	potato dextrose agar	картопляний агар з декстрозою	
424.	Price's method	метод Прайса	
425.	psittacosis	пситтакоз	parrot fever «пситтакоз» (від лат. psittakos – папуга)
426.	pulmonary tuberculosis	легеневий туберкульоз	ТВ
427.	pus patch	гнійний наліт	
428.	redness of the throat	почервоніння глотки	
429.	rhinitis	риніт, нежить	
430.	respiratory syncytial virus	респіраторно-синцитіальний	RSV, human respiratory syncytial virus (hRSV)

		вірус, РСВ	and human orthopneumovirus
431.	rough colonies	шорсткуваті, R-колонії, колонії R-форми	R-colonies
432.	rubella	краснуха	german measles or three-day measles
433.	Sabouraud agar	агар Сабуро	Sabouraud dextrose agar (SDA)
434.	Sauton's medium	середовище Сотона	
435.	severe acute respiratory syndrome coronavirus 2	SARS-CoV-2, важкий гострий респіраторний синдром, коронавірус 2	
436.	scarlet fever	скарлатина	
437.	skin diphtheria	дифтерія шкіри	cutaneous diphtheria
438.	shingles	оперізуючий гérпес, герпес зостер (застаріле – оперізуючий лишай)	Zoster, herpes zoster
439.	shortness of breath	задішка, диспнóе	SOB, dyspnea (in AmE) or dyspnoea (in BrE)
440.	smallpox	натуральна віспа	
441.	smooth colonies	гладкі (S) колонії, S – колонії	S-colonies
442.	sneeze	чхання	sternutation
443.	sore throat	біль в горлі	
444.	streptococcal pharyngitis	стрептококовий фарингіт, застаріле ангіна	streptococcal sore throat (strep throat)
445.	Streptococcus pyogenes	Streptococcus pyogenes або стрептокок групи А	group A Streptococcus (GAS)
446.	strawberry tongue	симптом малинового язика, малиновий язик	
447.	swollen neck	набряк м'яких тканин шиї	bull neck
448.	swollen tonsils	набряк мигдалин	
449.	swollen uvula	набряк язичка	uvulitis
450.	swelling of the	збільшення	

	occipital lymph nodes	потиличних лімфовузлів	
451.	syndemic	синдемія	The term was developed by Merrill Singer in the mid-1990s, culminating in a 2009 textbook
452.	Synflorix	Сінфлорікс	вакцина для профілактики пневмококової інфекції
453.	systemic mycoses	системні мікози	
454.	tracheal diphtheria	дифтерія трахеї	
455.	twindemic	твіндемія	
456.	viral respiratory infections	гостра респіраторна вірусна інфекція (ГРВІ)	VRIs
457.	varicella zoster virus (VZV)	вірус вітряної віспи та оперізувального герпесу, ГВЛ-3	human herpesvirus 3 (HHV-3, HHV3) or Human alphaherpesvirus 3
458.	Varilrix	Варілрікс	вакцина для профілактики вітряної віспи
459.	variola virus	вірус натуральної віспи	often called smallpox virus
460.	Vero cells	культура клітин Vero	was named Vero after an abbreviation of verda re no, which means 'green kidney' in Esperanto, while vero itself means 'truth' in Esperanto
461.	vesicle	везикула	
462.	whooping cough	кашлюк, коклюш	pertussis, the 100-day cough
463.	XBB.1.5 (“Kraken”) Subvariant of Omicron SARS-CoV-2	коронавірус Omicron XBB.1.5 “Кракен”	Omicron XBB.1.5 subvariant, SARS-CoV-2 «Omicron» XBB.1.5
464.	Ziehl-Neelsen stain	фарбування за Цілем – Нільсеном	acid-fast stain

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА ТЕРМІНІВ «ІНФЕКЦІЇ
ЗОВНІШНІХ ПОКРИВІВ»**

№	Термін	Переклад	Особливості
465.	abscess	абсцес, гнійник	from Latin <i>abscessus</i> “a going away”, Carbuncles and boils are types of abscess
466.	acoustophobia	акустофобія	
467.	anaerobic jar	анаеростат	
468.	anatoxinum stahylococcus	анатоксин стафілококовий очищений рідкий	
469.	anthrax	сибірська виразка, сибірка, антракс	The English name comes from anthrax (ἄνθραξ), the Greek word for coal «вугілля», because of the characteristic black skin lesions developed by people with a cutaneous anthrax infection
470.	anthrax vaccine adsorbed	адсорбована вакцина проти сибірки	AVA
471.	antistaphylococcal hyperimmune plasma	гіперімунна антистафілококова плазма	
472.	Ascoli's test	реакція Асколі	Ascoli ring test, реакцію запропонував і запровадив італійський патолог Альберто Аскол
473.	Bacillus anthracis	Bacillus anthracis	Збудник сибірки В. anthracis (грец. ἄνθραξ – вуглець)
474.	bacteriophagum	бактеріофаг	

	staphylococcus fluidum	стафілококовий рідкий	
475.	back spasms	спазми в спині	
476.	Bartonella henselae	Bartonella henselae	
477.	bite wound burning, itching, tingling, pain	поколювання/поціпування/печіння у місці укусу тварини	
478.	bone fragility	ламкість кісток	
479.	CAMP test	тест САРМ, тест на стрептокок групи В	CAMP is an acronym for the authors of this test (Christie, Atkinson, Munch, Peterson). Тест САРМ був вперше відкритий чотирма дослідниками Крісті, Аткінсом, Мунком і Петерсоном у 1944 р.
480.	Candida albicans	Candida albicans, кандіда біліюча	Candida albicans can be seen as a tautology. Candida comes from the Latin word <i>candidus</i> , meaning white. Albicans itself is the present participle of the Latin word <i>albicō</i> , meaning becoming white. This leads to white becoming white, making it a tautology
481.	candidiasis	кандидоз, молочниця	When it affects the mouth, in some countries it is commonly called thrush. When it affects the vagina, it may be referred to as a yeast infection or thrush
482.	carbuncle	карбункул	
483.	carbuncle with a black	карбункул з чорним струпом	

	scab		
484.	cat-scratch disease	хвороба котячих подряпин, феліно́з	CSD or felinosis
485.	cetrimide agar	цетримідний агар	
486.	chancre	шанкр, твердий шанкр, первинна сифілома	The word “chancre” (French pronunciation: means “little ulcer” in Old French), «маленька виразка»
487.	change in the arterial pressure	зміна артеріального тиску	
488.	chlamydia	хламідіоз	chlamydia infection
489.	Chlamydia trachomatis	Chlamydia trachomatis	один з трьох видів бактерій р оду Chlamydia, родини Chlamydiaceae, класу Chlamydiae, типу Chla mydiae (до кожного з цих таксонів використ овується термін «хламідії»)
490.	chronic fatigue syndrome	синдром хронічної втоми, СХВ	CFS, myalgic encephalomyelitis (ME) or ME/CFS
491.	circular rash	кільцеподібний висип	
492.	circular red skin	кругове почервоніння шкіри	
493.	Clostridium	Clostridium	збудники газової гангрені
494.	Clostridium tetani	Clostridium tetani	збудник правця
495.	cottage cheese-like discharge with sour smell	сирнисті виділення з кислим запахом	
496.	cytomegalovirus	цитомегаловірус (Ц МВ), герпесвірус людини 5 типу (ГВЛ-5)	CMV, human betaherpesvirus 5 (HCMV, human cytomegalovirus, HHV- 5), from cyto – cell via Greek κύτος kútos – container + μέγας mégas big, megal- + -

			virus via Latin <i>vīrus</i> poi son
497.	darkening	потемніння	
498.	dermatoscopy	дерматоскопія, епілюмінесцентна мікроскопія	dermoscopy, epilumines cence microscopy
499.	dermatophytosis	дерматофітоз, дерматофітія, трихо фітія, дерматомікоз, стригучий лишай	Ringworm, tinea. The most common term for the infection, “ringworm”, is a misnomer since the condition is caused by fungi of several different species and not by parasitic worms. лат. tinea capitis
500.	direct skin-to-skin contact	прямий контакт «шкіра до шкіри»	
501.	dysphagia	дисфагія	
502.	enlarged lymph nodes	збільшення лімфовузлів	
503.	Epstein–Barr virus	вірус Епштейна – Барр (ВЕБ), герпесвірус людини тіпу 4	EBV, Human gammaherpesvirus 4, в 1964 р. названо за прізвищами британських науковців, які його культивували, вірусоло га, професора Ентоні Епштейна і його тодішньої аспірантки І вонн Барр
504.	erysipelas	бешіха (грец. <i>ερυσί πελας</i> – червона шкіра, що характеризує місцевий патологічний запальний фокус – наявність еритематозного ураження шкіри; також в українській	St. Anthony's fire

		мові відома як рожа)	
505.	excessive sweating	надмірне потовиділення	
506.	favus	фáвус, паршá – застарілий термін	The word favid is more used than French, word favus, which is close to the Latin etymology, (от лат. favus – стіленьки)
507.	fecal-oral route	фекально-оральний механізм передачі інфекції, орально- фекальний, або орофекальний, або аліментарний (шлях)	oral–fecal route or orofecal route
508.	fine rash	дрібний висип	
509.	flaking	лущення	
510.	Fortner's method	метод Фортнера (біологічний метод)	Fortner principle. The biological method J. Fortner, 1893 p., ветеринар-бактеріолог
511.	furuncle	фурункул	boil (лат. furunculus)
512.	gas gangrene	газова гангрена	clostridial myonecrosis анаеробна гангрена або кластрид іальний міонекроз
513.	genital swellings	набряклість статевих органів	
514.	green nail syndrome	синдром зеленого нігтя	GNS, chromonychia
515.	gonorrhoea	гонорéя	Gonorrhoea, the clap
516.	Haverhill fever	стрептобацильоз, гейврільська гарячка, епідемічна артритична еритема	Streptobacillosis, epidemic arthritic erythema. In January 1926 the disease was first recognized from a milk- associated outbreak which occurred in Haverhill, Massachusetts in

			January
517.	herpes simplex	гѣрпес простій	
518.	herpes simplex virus type 1	віруси простого герпесу типу 1, ВПГ-1	HSV-1, Human alphaherpesvirus 1
519.	herpes simplex virus type 2	віруси простого герпесу типу 2, ВПГ-2	HSV-2, Human alphaherpesvirus 2
520.	herpesvirus infections	герпесвірусні інфекції, герпетична вірусна інфекція (ГВІ)	Herpes virus infections
521.	herpesviruses	герпесвіруси	Herpesviridae, derived from the Greek word ἕρπειν (herpein “to creep”), referring to spreading cutaneous lesions, usually involving blisters
522.	hidradenitis	гідраденіт	лат. hidradenitis, від грец. ἰδρώς «піт» та грец. ἀδήν «залоза»
523.	hot hand–foot syndrome	синдром «гарячих рук-ніг»	Hot Foot Syndrome (Pseudomonas Hot-Foot and Hand Syndrome, Pseudomonas Hot-Foot Syndrome)
524.	hot tub folliculitis	фолікуліт «гарячої ванни»	pseudomonal folliculitis
525.	human herpesvirus 6	герпесвірус людини 6-го типу, (ГВЛ-6)	HHV-6, common collective name for human betaherpesvirus 6A (HHV-6A) and human betaherpesvirus 6B (HHV-6B)
526.	human herpesvirus 7	герпесвірус людини 7-го типу, (ГВЛ-7)	HHV-7
527.	human gammaherpesvirus 8	герпесвірус людини 8-го типу (ГВЛ-8), СКАГВ – асоційований з	HHV-8, Kaposi's sarcoma-associated herpesvirus, KSHV. In 1872, Moritz Kaposi

		саркомою Капоші герпесвірус	
528.	human tetanus immunoglobulin	протиправцевий людський імуноглобулін, ППЛІ	
529.	Hutchinson's teeth	зуби Гатчінсона	
530.	Hutchinson's triad	тріада Гетчінсона	симптом пізнього уродженого сифілісу. Тріаду названо на честь англійського хірурга, офтальмолога, дермат овенеролога, сера Джонатана Гатчінсона
531.	hydrophobia	гідрофобія	
532.	itching	свербіж	
533.	infectious mononucleosis	інфекційний мононуклеоз	ІМ, mono, glandular fever
534.	keratitis	кератит	
535.	Kitt-Tarozzi medium	поживне середовище Кітта- Тароцці	
536.	main d'accoucheur	«рука акушера»	French for “hand of the obstetrician”, obstetrician's hand
537.	muscle spasm	м'язовий спазм, м'язова судома	charley horse or muscle cramp (грец. spasmós, від spáo – тягну)
538.	mycoplasma	мікоплазма рід дуже маленьких бактерій	The term “mycoplasma”, from the Greek μύκης, mykes (fungus) and πλάσμα, plasma (forme d)
539.	mycoplasma infections	мікоплазмоз	
540.	nail deformity	деформація нігтя	
541.	nail delamination	розшарування нігтя	
542.	nail thickening	ущільнення нігтя	
543.	Negri bodies	тільця Негрі	NBs, Negri's bodies

544.	<i>Neisseria gonorrhoeae</i>	гонокок (<i>Neisseria gonorrhoeae</i>)	known as gonococcus (singular), or gonococci (plural)
545.	neutralisation reaction in white mice	реакція нейтралізації на білих мишах	
546.	nightmares	нічні кошмари	
547.	nutrient agar	м'ясо-пептонний агар (МПА)	
548.	nutrient Broth	м'ясо-пептонний бульйон (МПБ)	
549.	onycholysis	оніхолізіс, оніходистрофія, відділення нігтьової пластини від ложа	
550.	onychomycosis	оніхомікоз (грибок нігтів, <i>tinea unguium</i>)	<i>tinea unguium</i> , ringworm of the nails (від грец. ónyx – ніготь і múkēs – гриб)
551.	opisthotonus	опістотонус	
552.	otitis externa	зовнішній отит, «вуха плавця»	swimmer's ear
553.	pain during sex	біль під час статевого акту	
554.	pain or a burning sensation when urinating	біль / печіння при сечовипусканні	
555.	Panton-Valentine leukocidin	лейкоцидін Пантона-Валентина	PVL
556.	paralysis	параліч	plegia
557.	“pearl necklace” test	тест «перлинного намиста»	
558.	phlegmon	флегмона	
559.	photophobia	фотофобія	
560.	<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	<i>Pseudomonas aeruginosa</i> , паличка синьогнійна	
561.	<i>pseudomonas aeruginosa</i> infections	синьогнійна інфекція	
562.	pus discharge from the urethra	гнійні виділення з уретри	
563.	pyoderma	піодермія, гноякові / гнійничкові	від дав.-гр. πύον – гній і δέρμα – шкіра;

		захворювання шкіри	нерідко – піодермії у множині
564.	rabies	сказ	derived from the Latin rabies, “madness”, from rabere “rave” historically known as hydrophobia
565.	rabies lyssavirus	вірус сказу	Rabies virus
566.	INDIRAB Rabies, inactivated, whole virus	ІНДІРАБ, вакцина антирабічна очищена, інактивована	
567.	rat-bite fever (RBF)	гарячка від укусу пацюків	Alternative names for rat-bite fever include streptobacillary fever, streptobacillosis, spirillary fever, bogger, and epidemic arthritic erythema
568.	reverse CAMP test	САМР-тест зворотній	
569.	risus sardonicus	сардонічна посмішка (лат. risus sardonicus)	
570.	roseola infantum	дитяча розеола, раптова екзантема, шоста хвороба, дитяча триденна гарячка, псевдокраснуха	sixth disease, exanthema subitum, pseudorubella
571.	salt egg yolk agar	жовтково-сольовий агар, ЖСА	
572.	scarring alopecia	рубцева алопеція, облісіння	cicatricial alopecia
573.	serum antigangrenosum polyvalentum purificatum concentratum equinum fluidum	сироватка протигангренозна полівалентна кінська очищена концентрована рідка	
574.	sleep disorders	порушення сну	
575.	Sodoku	содоку	It is a form of rat-bite fever (RBF),

			Spirillary rat-bite fever
576.	soften the nail plate	розм'якшення нігтьової пластини	
577.	solid agar	щільний агар	
578.	Spirillum minus	Spirillum minus	збудник содоку
579.	staphylococcal scalded skin syndrome	стафілококовий синдром опареної шкіри, ССОК, пухирчатка новонароджених, еритродермія, хвороба Ріттера, ексфоліативний дерматит	SSSS, Ritter disease, Ritter's disease. The clinical features were first described in 1878 by Baron Gottfried Ritter von Rittershain
580.	staphylococcal skin infections	стафілококові шкіряні інфекції	
581.	Staphylococcus	стафілокок, Staphylococcus	
582.	Staphylococcus aureus	Staphylococcus aureus, стафілокок золотистий	
583.	staphylococcus immunoglobulin	імуноглобулін антистафілококовий	
584.	streptobacillus moniliformis	Streptobacillus moniliformis	збудник стрептобацильозу
585.	Streptococcus pyogenes	Streptococcus pyogenes	збудник бешихи
586.	syphilis	сифіліс	
587.	tachycardia	тахікардія, прискорене серцеби ття	
588.	tetanic convulsions	тетанічні судоми	
589.	tetanus	правець	
590.	tetanus antitoxin	протиправцева сироватка	
591.	tetanus toxoid	адсорбований правцевий анатоксин	
592.	tetanus toxoid, combinations with diphtheria toxoid	вакцина АДП-М, анатоксин або вакцина для профілактики	

		дифтерії та правця із зменшеним вмістом антигену	
593.	TORCH syndrome	Torch-інфекції	
594.	toxic epidermal necrolysis	синдром Лаєлла, токсичний епідермальний некроліз	TEN, Lyell syndrome, Lyell's syndrome. Вперше його описав у 1956 р. шотландський дерматолог Алан Лаєлл
595.	Treponema pallidum	Treponema pallidum	збудник кількох захворювань людини, зокрема сифілісу, formerly known as Spirochaeta pallida
596.	tryptone soy agar	триптонний соєвий агар	
597.	vaginal itching or burning	свербіж/печіння в піхві	
598.	Varicella Zoster Virus	вірус вітряної віспи та оперізуючого лишая, герпесвірус людини 3 типу (ГВЛ-3)	VZV, Human herpesvirus 3 (HHV-3)
599.	vertically transmitted infection	хвороби, що передаються вертикальним механізмом передачі або вертикальна передача від матері до дитини	mother-to-child transmission
600.	violent hallucinations	агресивні галюцинації	
601.	whitlow	панаріцій	Felon, Herpetic whitlow
602.	Wilson Blair Medium	поживне середовище Вільсона-Блера	
603.	wood's lamp	лампа Вуда, лампа чорного світла	Blacklight, UV-A light, ultraviolet light
604.	yellowing	пожовтіння	

SUMMARY

The presented paper deals with English terms of infectious diseases and peculiarities of their translation into Ukrainian.

The object of research is English terms in professional texts of infectology.

The main aim of the paper: to reveal the peculiarities of the structure and semantics of infectology terms in modern English and their representation in translation.

Research methods: linguistic observation and analysis, descriptive and component methods, the method of analysing dictionary definitions and statistical methods of calculating quantitative results, the method of continuous selection of terms from the professional text of infectology for compiling glossaries.

Results are summarized as follows: the English terminology of infectious diseases is closely related to the development of medical science, and its characteristic features are heterogeneity and diversity of ways of replenishment. Based on the structural analysis of the selections, there were identified six structural groups of terms in the subfield of infectology: primary terms, derivatives, compound terms, terminological word combination, abbreviations and nomenclatures. The terminological system of modern infectology has a developed systemic character and is represented by five main lexical and thematic groups, which were identified on the basis of the mechanism of infection and the localisation of the pathogen in the human body. The analysis of the translation showed that in order to adapt the original text to the norms of the Ukrainian language and achieve maximum clarity of the translation, the translators used such methods of translating medical terms as transcription, calque and transliteration (full and partial).

Keywords: *term, infectology, affixation, abbreviation, terminological word combination, lexical and semantic group, equivalent, translation transformations*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Круній Євгенія Серіївна,
студент(ка) II курсу магістратури, форми навчання заочної,
факультету Історичної філології, спеціальність 035 Філологія,
освітньо-професійна програма переклад (англійський), адреса
електронної пошти kruiyevs@ukr.net, – підтверджую, що написана мною
кваліфікаційна робота на тему
« Англійські переклади інформації та особливості
книгоперекладу українською мовою »
відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що
визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких
ознайомлений/ознайомлена; – заявляю, що надана мною для перевірки
електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії; – згоден/згодна
на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної
доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-
системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 30.11.2022 Підпис [підпис] ПІБ (студент) Круній Є.С.